

Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická

Poslání a cíle Probační a mediační služby z pohledu
zaměstnanců

Michaela Zahrádková

Bakalářská práce
2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Michaela ZAHRÁDKOVÁ**

Studijní program: **B6703 Sociologie**

Studijní obor: **Sociologie**

Název tématu: **Poslání a cíle Probační a mediační služby z pohledu zaměstnanců**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké postoje a názory zaujmají pracovníci Probační a mediační služby (PMS) k poslání, cílům a principům činnosti této instituce. Zjištění se budou opírat o odbornou literaturu, statistiky PMS ČR za dobu její činnosti v rámci celé ČR a jednotlivých krajů a o dotazníkové šetření prováděné na zaměstnancích PMS ČR.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. **VĚTROVEC V., NEDOROST L., SOVÁK Z., ADAMCOVÁ Z.:** Zákon o mediaci a probaci; komentář (Eurolex Bohemia, 2002)
2. **Příručka pro probaci a mediaci (SPJ - Institut pro probaci a mediaci, září 2002)**
3. **HOLÁ L.:** Mediace, způsob řešení mezilidských konfliktů (Grada Publishing, Praha 2003)
4. **MATOUŠEK O., KROFTOVÁ A., OUŘEDNÍČKOVÁ L. A KOL.:** Sociální práce v praxi, specifika různých cílových skupin a práce s nimi (Portál, Praha 2005)
5. **DISMAN M.:** Jak se vyrábí sociologická znalost (Karolinum, Praha 1993)
6. **Statistiky PMS ČR:** www.pmscr.cz/scriptsúindex.php?id_nad=38

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Vítková
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2008

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2009

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27.3.2009

Michaela Zahrádková

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Lucii Vítkové za cenné rady a připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Pavle Hurtové, Mgr. Janu Skálovi a všem pracovníkům Probační a mediační služby ČR, bez kterých by tato práce nevznikla.

A nakonec svým nejbližším, kteří mě podporovali po celou dobu studia na této univerzitě.

Anotace

Probační a mediační služba je specializovaná sociální služba působící v rámci Ministerstva spravedlnosti České republiky. Probační asistenti a probační úředníci se zaměřují na práci s pachateli a oběťmi trestných činů. Předkládaná práce se pokouší shrnout dosavadní vědění o této problematice. Zaměřuje se na postoje zaměstnanců k posláním a cílům Probační a mediační služby ČR. V prvních kapitolách je věnována pozornost především vysvětlení základních pojmů, historii vzniku a filosofickým východiskům Probační a mediační služby. Pátá kapitola se zabývá samotným posláním, cíli a principy činnosti této instituce. Následují kapitoly týkající se nástrojů, kterých probační pracovníci využívají při probaci a mediaci, podrobnějšího vysvětlení pojmů probace, obecně prospěšné práce, parole a mediace a kapitola věnující se mladistvým a dětem jako specifické oblasti činnosti Probační a mediační služby. V těchto kapitolách je text proložen případovými studiemi a úryvky konzultací probačních úředníků s klienty. Celá práce je proložena výsledky dotazníkového šetření provedených na pracovnících Probační a mediační služby, doplněná o empirická data se všemi náležitostmi empirického šetření, která jsou uvedena v poslední části práce spolu s analýzou statistik Probační a mediační služby za rok 2002 a 2008.

Klíčová slova: probace, mediace, Probační a mediační služba, restorativní justice, poslání a cíle Probační a mediační služby, probační pracovník, parole, mladiství a děti, dotazníkové šetření

Seznam použitých zkratk:

PMS	Probační a mediační služba
OPP	Obecně prospěšné práce
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
SPJ	Sdružení pro probaci a mediaci v justici
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
TČ	Trestný čin

Abstrakt

The Probation and mediation service is a specialized social service within the Ministry of Justice of the Czech Republic. Probation assistants and probation officers are focused on work with criminals and crime victims. The presented essay tries to compile the hitherto knowledge about this questions. It is focused on the attitude of employees to the missions and aims of the Probation and mediation service of the Czech Republic. The first chapters of the essay regard mainly the explanation of basic terms, origin history and philosophical bases of the Probation and mediation service. The fifth chapter regards the single mission, aims and principles of this institute. Consequent chapters regards the tools, which are utilized by probation workers at probation and mediation, more detail explanation of the terms probation, generally advantageous jobs, mediation and a chapter about young people and children as a specific field of the activities of the Probation and mediation service. In these chapters, the text is inset by case studies and the fragments of consultations of probation officers with clients. All the essay is inset with the results of a questionnaire survey with the employees of the Probation and mediation service and is complemented with all the terms of the empirical survey, which are included in the last part of the essay together with an analyses of the statistics of the Probation and mediation service for 2002 and 2008.

Key words: probation, mediation, Probation and mediation service, restorative justice, mission and aims of Probation and mediation service, probation worker, young people and children, questionnaire survey

1. ÚVOD	10
2. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA, POJMY PROBACE A MEDIACE.....	11
3. HISTORIE PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	11
4. FILOSOFICKÁ VÝCHODISKA PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	12
5. POSLÁNÍ, CÍL A PRINCIPY ČINNOSTI PMS.....	13
5.1 POSLÁNÍ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	13
5.2 CÍLE PŮSOBNÉ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY.....	14
5.3 ZÁSADY ČINNOSTI PRACOVNÍKŮ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	14
5.4 PRINCIPY ČINNOSTI PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	15
6. SOCIÁLNÍ PRÁCE V PMS A JEJÍ NÁSTROJE.....	15
6.1 NÁSTROJE PRACOVNÍKŮ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY	15
7. PROBACE.....	16
7.1 OBECNĚ PROSPĚŠNÉ PRÁCE.....	18
7.2 PAROLE.....	19
8. MEDIACE A SOCIÁLNÍ PRÁCE	21
8.1 MEDIACE A PRÁVO	23
9. MLADISTVÍ A DĚTI V TRESTNÍM ŘÍZENÍ JAKO SPECIFICKÁ OBLAST ČINNOSTI PMS ČR	25
10. STATISTICKÁ ANALÝZA PMS ČR ZA ROK 2002 A 2008	29
11. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	32
11.1 PILOTÁŽ.....	32
11.2 PŘEDVÝZKUM.....	32
11.3 PŘEDMĚT A CÍL.....	32
11.4 METODY	33
11.5 KRITICKÁ REŠERŠE.....	33
11.6 HYPOTÉZY	33
11.7 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	34
11.8 ZÁVĚRY A VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	48
11. ZÁVĚR	50

12. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	51
13. PŘÍLOHY	52
13.1 MAKETA DOTAZNÍKU	52
13.2 TABULKY A GRAFY	56

1. Úvod

Probační a mediační služba (dále PMS) je specializovaná sociální služba, která působí v rámci Ministerstva spravedlnosti České republiky. Probační asistenti a probační úředníci se zaměřují na práci s pachateli a oběťmi trestných činů. Předkládaná práce se zaměřuje na postoje probačních pracovníků k poslání a cílům této instituce.

V první z těchto kapitol se věnuji vysvětlení pojmů probace a mediaci. Následující dvě kapitoly jsou zaměřené na historii vzniku a filosofická východiska PMS. Významnou úlohu v procesu vzniku a vývoje této instituce sehrála sociální práce a pomáhající profese. Historie nám ukazuje, jak dochází k postupnému posouvání hranic toho, co je pro společnost přijatelné a co ne. Model „trestání těla“ nahradil postupně model „trestání duše“. Hlavními měřítky jsou principy humanity vrcholící ve 20. století v prosazování respektu a ochrany lidských práv a princip estetiky.

Pátá kapitola shrnuje poslání, cíle, zásady a principy činnosti Probační a mediační služby. Činnost PMS vychází z restorativního pojetí spravedlnosti. „Restorativní přístup v pojetí spravedlnosti zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení.“ [Matoušek 2005: 285]

Šestá kapitola popisuje hlavní nástroje, které využívají probační pracovníci při výkonu svého povolání. Při probaci a mediaci pracovníci PMS využívají hlavně individuální metody práce s klientem. V rámci mediaci vystupují jako zprostředkovatelé setkání dvou stran - obviněného a poškozeného, v některých případech mediaci vedou i za přítomnosti dalších osob a v některých případech vystupují jako koordinátoři. Úředník a asistent PMS využívá dvou základních nástrojů - aktivní a pasivní nástroje. Kritériem je povaha těchto nástrojů a míra zapojení klienta do procesu při jejich uplatňování.

V dalších kapitolách podrobněji vysvětlují význam probace, obecně prospěšných prací, parole a mediaci. Probace znamená individuální práci úředníka s klientem formou pravidelného osobního kontaktu. Při této práci používá úředník prostředky pomoci a kontroly.

Obecně prospěšné práce patří jako jeden z postupně zaváděných alternativních trestů k těm nejstarším. Smyslem obecně prospěšných prací je „umožnit odsouzeným vykonat trest na svobodě způsobem společensky prospěšným a bez narušení dosavadního rodinného a pracovního života odsouzeného.“ [Matoušek 2005: 294]

U parole se jedná o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. „Úlohou úředníka zajišťujícího dohled u podmíněně propuštěného je vedle vlastní práce s klientem (odsouzeným) koordinovat kroky participujících osob a subjektů směřující k přípravě podkladů pro možnost podmíněného propuštění.“ [Matoušek 2005: 297]

Předmětem mediaci v justici jsou méně závažné trestné činy - nedbalostní trestné činy (např. ublížení na zdraví při dopravní nehodě), majetkové trestné činy (např. drobné krádeže) - které tvoří každodenní malou kriminalitu. Cílem mediaci z pohledu klientů je řešení samotného konfliktu, které se může postupně měnit. Cílem mediaci je uspokojení zájmů a potřeb klientů. Jedním z důležitých prvků mediaci je dobrovolnost.

Tyto kapitoly byly proloženy ukázkami konzultací pracovníků PMS s klienty a případovými studiemi.

Jako samostatnou kapitolu jsem zvolila mladistvé a děti v trestním řízení jako specifickou oblast činnosti PMS. Probační a mediační služba nabízí své služby lidem v jakémkoli věku. Zvláštní pozornost věnuje dětem mladším 15 let a mladistvým (ve věku 15 až 18 let). Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ukládá množství výchovných, ochranných a trestních opatření. PMS mladistvé klienty s jejich obsahem seznámí a případně doporučí to nejvhodnější. I u této kapitoly je uvedena ukáзка konzultace

probačního pracovníka s mladistvým a případ, kdy se mladistvý může dostat do křížku se zákonem.

Celá práce je opřena o analýzu statistických dat PMS ČR a dotazníkové šetření. V rámci analýzy porovnávám údaje za rok 2002 a 2008 u jednotlivých krajů i celé ČR. Dotazníkové šetření je určené pracovníkům všech středisek PMS a zaměřuje se na jejich spokojenost s pracovní agendou, na jejich názory ohledně alternativních trestů a způsobů řešení konfliktu (obecně prospěšné práce, mediace) a smyslu zapojení poškozeného do procesu odškodnění a další. Výsledky šetření jsou přehledně uvedeny na konci práce spolu se všemi náležitostmi empirického šetření. Proloženy jimi jsou také některé texty v předešlých kapitolách.

2. Probační a mediační služba, pojmy probace a mediace

Probační a mediační služba je specializovaná sociální služba působící v rámci Ministerstva spravedlnosti České republiky. Probační asistenti a probační úředníci se zaměřují na práci s pachateli a oběťmi trestných činů. PMS přispívá k naplňování trestní spravedlnosti. Je pověřena výkonem probace a poskytováním mediace. [Matoušek 2005: 283]

Probaci se rozumí „organizace a výkon dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“ [Zákon č. 257/2000 Sb.]

Mediaci se pro účely tohoto zákona rozumí „mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.“ [Zákon č. 257/2000 Sb.]

3. Historie Probační a mediační služby

Probační a mediační služba je poměrně mladou institucí. Její vznik byl ovlivněn širšími společensko-politickými souvislostmi vývoje naší země. Významnou úlohu v tomto procesu sehrála sociální práce a pomáhající profese. Koncem 60. let 20. století byl vytvořen systém sociálních kurátorů a kurátorů mládeže a začala sociální práce ve věznicích.

Po roce 1989 sehrál klíčovou roli vývoj trestní politiky v České republice. Pozornost byla věnována celkové reformě a humanizaci justice včetně vězeňského systému, rozšíření škály trestů i opatření a v neposlední řadě snaze o posílení postavení poškozeného v trestním řízení.

V průběhu 90. let 20. století se v praxi sociální práce s pachateli trestných činů začínají objevovat pokusy o ověření nových postupů a metod práce při řešení trestních konfliktů. Příkladem je experiment „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“, inspirovaný především ze zkušeností z Rakouska a Německa, který probíhal počátkem 90. let a v našich podmínkách poprvé ověřil použití mediace mezi poškozeným a obviněným.

Vznik a především základní koncepci probace a mediace v naší zemi mimo jiné ovlivnilo založení katedry sociální práce na FF UK a aktivita studentů a přednášejících této katedry. Studenti a učitelé této katedry založili v roce 1994 Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici (v současné době pod názvem Sdružení pro probaci a mediaci v justici – SPJ). Sdružení se stalo významnou základnou v realizaci aktivit a projektů (např. řada seminářů a odborných setkání, zpracování a ověření pilotního systému kvalifikačního vzdělávání

pracovníku PMS, apod.), které přispěly k institucionálnímu zakotvení probace a mediace v naší zemi a ovlivnily jejich stávající podobu.

Dalším významným mezníkem bylo usnesení vlády č.341 z roku 1994, na základě kterého byla k 1.1. 1996 na soudech zřízena místa probačních úředníků. Na většině soudů byli výkonem probačních činností pověřeni administrativní pracovníci soudu, kteří v praxi zajišťovali administrativní stránku výkonu trestu obecně prospěšných prací. Zřízení těchto míst umožnilo prvním kvalifikovaným sociálním pracovníkům vstoupit do justice. Díky nim na vybraných soudech se dostávaly do praxe mediační a probační postupy. [Matoušek 2005: 287 - 288]

„Prostřednictvím konkrétní případové práce s klienty se začala rozvíjet kvalifikovaná sociální práce s obviněnými i poškozenými v trestní justici a pozvolna se ve spolupráci s některými soudci, státními zástupci a dalšími odborníky vytvářely koncepční materiály ovlivňující budoucí podobu zákona o Probační a mediační službě.“ [Matoušek 2005: 288]

Podle zákona o Probační a mediační službě České republiky vznikla k 1.1. 2001 státní organizace s celorepublikovou působností, která byla pověřena výkonem probace a mediace. Probace a mediace se tak začala systémově začleňovat do justiční praxe.

Dalším významným krokem bylo přijetí zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (zákon nabyl účinnosti od 1.1. 2004), který upravoval postup při řešení provinění osob mladších 18 let. Tímto zákonem byla PMS svěřena rozsáhlá kompetence v oblasti přípravy, uložení a zajištění výkonu výchovných, ochranných a trestních opatření. [Matoušek 2005: 288 - 289]

4. Filosofická východiska Probační a mediační služby

Probační a mediační služba vychází z konceptu obnovující justice. Tato myšlenka představuje odlišný přístup při uplatňování trestní spravedlnosti. Přibližuje proces naplňování spravedlnosti jeho aktérům. Trestný čin je vnímán jako konfliktní sociální událost v lidském společenství především mezi poškozeným a obviněným v určitém prostředí. Jsou hledány zdroje a postupy, které by přinesly konsensuální řešení.

Historie nám ukazuje, jak dochází k postupnému posouvání hranic toho, co je pro společnost přijatelné a co ne. Například ve středověku bylo upalování čarodějnic, utínání končetin, lámání kostí, vytrhávání jazyka nebo jiné trestání těla považováno za přijatelné, dnes z pohledu lidských práv je zcela nemyslitelné, přestože v minulosti byly tyto praktiky součástí výkonu spravedlnosti a v některých zemích jsou stále používány. Model „trestání těla“ nahradil postupně model „trestání duše“. Rozlišování mezi tím, co je přijatelné a co nikoliv, je přirozenou součástí vývoje lidského myšlení, a stejně tak uplatňování principů spravedlnosti. Rozdíly mezi přijatelným a nepřijatelným musíme obezřetně zkoumat a neustále podrobovat kritické reflexi. Hlavními měřítky jsou principy humanity vrcholící ve 20. století v prosazování respektu a ochrany lidských práv a princip estetický. [Doubravová 2001: kap. D2, str.1]

Od neosobního k osobnímu

Skutečný odborník dnes musí brát osobní odpovědnost za to, jak humánní a estetické jsou jeho postupy a teprve na druhém místě zůstává princip užitečnosti..

Od trestu k zodpovědnosti

Trest není jediné a dostačující řešení, ale jen forma odplaty. Historie ukazuje nevydařené pokusy přenést odpovědnost za zločin ze zločince například na společnost,

sociální prostředí, chudobu, nebo sociální strádání. Paradoxně se tím posílilo mravní oprávnění revolucionářům a teroristům. Naopak slušným lidem se zvýšil pocit viny za chudobu a sociální prostředí druhých a paradoxně to posílilo tendenci do jisté míry omlouvat zlé činy. Trestem ani přenášením viny se nemůže vyřešit vše, co bychom si přáli. Pachatelé musí být jasné, že za svůj svobodný, ale špatný skutek nese svobodně odpovědnost. Práce s odpovědností otevírá cestu lidské důstojnosti a naději.

Od izolace k sociálnímu

Izolace pachatele má své oprávnění, ale je otázkou, kde je hranice. Právě na existenci alternativních trestů je vidět důležitost hledání takové hranice, která nevnímá pachatele a poškozeného jako izolované jednotky, ale naopak hledá možnosti řešení jejich konfliktu společně. Tento přístup otevírá cestu k řešení, které se dotýká všech zúčastněných a přináší jakési uklidnění rozbouraných nálad a pocitů a lze ho pak nazývat konsensem.

Od přijímání opatření ke spolupráci

Přijímat pouze opatření dehumanizuje či odlidšťuje člověka. Proto potřebujeme posílit jeho vlastní člověčenství a spoluzodpovědnost. Nejlépe toho dosáhneme rozvíjením a nabízením spolupráce a přiznáním práva a kompetence klientům, rozpoznáním, co jim umožní se dostat do kýženého stavu a zda se jejich představa shoduje s představou odborníků.

Trestní spravedlnost a myšlenkové koncepty společenských věd

Postupy používané Probační a mediační službou úzce kopírují představy dané doby, jak člověk funguje a čím je řízeno jeho chování. Koncept vysvětlující zločin jako důsledek strádání a traumat v dětství a mládí, které zanechávají hluboko v duši zhoubné stopy, jež nakonec vedou až ke zlým činům, pochází z psychoanalýzy. V důsledku tohoto konceptu se zjišťuje minulost klienta, jeho dětství, poměry v rodině, zvláště u mladistvých a pachatelů závažných trestných činů, abychom porozuměli vnitřní motivaci člověka, zda je či není oprávněná.[Doubravová 2001: kap. D2, str.2,3]

5. Poslání, cíl a principy činnosti PMS

Činnost PMS vychází z **restorativního pojetí spravedlnosti** (z anglického „restore“ – obnovit, uzdravit)

„Restorativní přístup v pojetí spravedlnosti zaměřuje na újmy vzniklé trestným činem a usiluje o zohlednění potřeb poškozeného, dále podporuje odpovědnost pachatele za řešení vzniklé situace a zapojuje poškozeného, pachatele a komunitu do procesu řešení.“ [Matoušek 2005: 285]

5.1 Poslání Probační a mediační služby

Následující kapitoly jsou citací z Příručky probační a mediační služby [Doubravová: 2001]. Pozornost v jich je věnována poslání, cílům, zásadám a principům činnosti PMS ČR, které jsou zásadní pro téma mé bakalářské práce. Z tohoto důvodu jsem zmiňovaný text uvedla v původním znění.

Posláním PMS je přispívat k naplňování trestní spravedlnosti, především vytvářením podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení, zajištění účinného výkonu alternativních trestů a nalezení účinné reakce na spáchaný trestný čin. Za tímto účelem provádí PMS probaci a mediaci a podílí se na řešení sporů mezi obviněnými a poškozenými a svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů, obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Součástí poslání PMS je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti.

5.2 Cíle působení Probační a mediační služby

1. **Integrace obviněného** – PMS směřuje k začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Integrace je proces, který usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, o jeho uplatnění a seberealizaci.

Pravidelné docházení klientů na střediska PMS by mělo vést k tomu, aby klienti pomocí získali správné návyky a aby se znovu začlenili do života společnosti. Celkem 6 respondentů (10,5%) se domnívá, že pravidelné docházení na PMS působí na klienta kladně. 26 respondentů (45,6%) zvolilo spíše ano. Spíše ne zvolilo 7 respondentů (12,3%). Možnost jiné si vybralo 18 respondentů (31,6%). (viz. Obrázek 9, str. 38)

2. **Participace poškozeného** – PMS se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry v právní systém.

Podle respondentů důležitý je pocit zapojení a satisfakce poškozeného. Je úkolem probačního pracovníka zajímat se o obě strany konfliktu a je to také jeden z cílů PMS. Poškozený má právo být zapojen do procesu odškodnění, neměl by to být nadstandard, ale úplně běžná věc, je to právě on, kdo je nejvíce krácen na svých právech. Navíc o pachatele se stále někdo zajímá, oběti ale často nikdo nevysvětlí, jak se domoci svých práv. Ve většině případů se domůže pouze materiálního odškodnění, ale důležité je, aby mohl mluvit o své situaci s někým, kdo mu naslouchá a projeví zájem. Pro poškozeného to má značný pozitivní psychologický dopad. Podle některých pracovníků PMS je toto nejúčinnější preventivní metoda předcházení dalších konfliktů – setkání oběti (poškozeného) s pachatelem. V některých případech smysl zapojení poškozeného nemá a to hlavně tehdy, pokud se poškozený snaží přijít k „velkým penězům“ nebo se chce jen pomstít obviněnému (viz. Obrázek 22, str. 47).

3. **Ochrana společnosti** – PMS přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a efektivním zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření.

5.3 Zásady činnosti pracovníků Probační a mediační služby

1. **Důstojnost jednání** – způsob práce s klienty musí být v souladu se základními lidskými právy a svobodami a musí respektovat jejich důstojnost a autonomii.
2. **Zákonnost** – postup pracovníků probační a mediační služby při výkonu probace a mediací musí být v souladu s příslušnými zákony.
3. **Přiměřenost intervence** – míra zásahu pracovníků služby vůči pachateli nesmí překročit rozsah a obsah pravomocného rozhodnutí soudu nebo státního zastupitelství.

Na otázku, zda se probačním pracovníkům daří udržovat profesionální přístup ke svým klientům odpovídali takto: 32 respondentů (56,1%) se domnívá, že ano, 25 respondentů (43,9%) spíše ano. Zbýlé dvě možnosti - spíše ne a ne – nezvolil nikdo (viz. Obrázek 8, str. 38).

5.4 Principy činnosti Probační a mediační služby

1. **Transparentnost** – usiluje o dostatečnou informovanost orgánů činných v trestním řízení o průběhu práce s klienty a poskytnutí srozumitelných informací pro klienty o systému a prostředí, ve kterém se v důsledku události trestného činu ocitli.
2. **Individuálizace** – postup práce s klienty vychází z jejich individuálních potřeb a zájmů a okolností případu.
3. **Včasnost intervence** – usiluje o kontakt s klienty v co nejranější fázi trestního řízení.
4. **Vyváženost** – usiluje o vyvážený přístup k potřebám a zájmům obviněných a poškozených a společnosti za účelem nalezení vzájemně přijatelného řešení případu.
5. **Motivace** – usiluje o aktivní přístup a účast klientů při řešení následků trestné činnosti. Pachatele podporuje při hledání zdrojů a kompetencí, které mu umožní změnit dosavadní vzorce chování, jež ho přiváděly do konfliktu se zákonem. Poškozenému nabízí možnost stát se aktivním subjektem, který může mít vliv na podmínky a způsob vlastního odškodnění.

2 z respondentů (3,5%) uvedli, že se jim daří motivovat klienty ke spolupráci, 51 respondentů (89,5%) odpovědělo spíše ano. Možnost spíše ne zvolili 4 z respondentů (7%). (viz. Obrázek 11, str. 39)

14 respondentů (24,6%) přistupuje ke klientům individuálně. 16 respondentů (28,1%) motivuje klienty tím, že jim vysvětlí výhody a nevýhody uloženého trestu a tím je chtějí přimět, aby spolupracovali. 11 respondentů (19,3%) uvádí jako svůj prostředek pomoc, kontrolu, vzájemnou komunikaci a důvěru, 8 respondentů (14%) využívá motivační techniky.

6. Sociální práce v PMS a její nástroje

Při probaci a mediaci pracovníci PMS využívají hlavně individuální metody práce s klientem (s obviněným a s poškozeným). V rámci mediace vystupují jako zprostředkovatelé setkání dvou stran - obviněného a poškozeného, v některých případech mediaci vedou i za přítomnosti dalších osob (např. rodičů mladistvého, obhájce, zmocněnce, jiné blízké osoby strany). Pracovníci PMS rovněž působí jako koordinátoři práce s klientem. Koordinují vstup dalších osob a subjektů, kteří se podílejí na řešení daného případu.

Činnosti PMS (dle standardů metodického postupu PMS) se člení na: přípravné řízení a řízení před soudem, probaci, obecně prospěšné práce a paroli. [Matoušek 2005: 289]

11 respondentů (19,3%) uvádí jako svůj prostředek pomoc, kontrolu, vzájemnou komunikaci a důvěru, 8 respondentů (14%) využívá motivační techniky, 10 respondentů (17,5%) přistupuje ke svým klientům profesionálně (vytyčí si s klientem reálné cíle, zadávají jim úkoly, jako nástroj jim slouží rozhovor, techniky komunikace).

6.1 Nástroje pracovníků Probační a mediační služby

Úředník a asistent PMS využívá dvou základních nástrojů – aktivní a pasivní nástroje. Kritériem je povaha těchto nástrojů a míra zapojení klienta do procesu při jejich uplatňování. Aktivní nástroje zapojují klienta a vyžadují z jeho strany určitou míru spolupráce. Naopak pasivní nástroje jsou postaveny pouze na aktivitě pracovníka PMS a aktivní účast klienta přímo nevyžadují.

Předpokladem využití **aktivních nástrojů** je osobní kontakt s klientem, kde dochází k procesu vzájemné komunikace mezi probačním pracovníkem a klientem. Jeho využití umožňuje zapojit klienta do procesu řešení trestních věcí, zohlednit jeho specifické potřeby, zájmy a možnosti a spolupracovat s ním na tvorbě řešení.

„Aktivní nástroje slouží k naplňování specifických konceptů PMS s ohledem na řešení příčin a následků trestního konfliktu, individuálního přístupu k jednotlivým případům, motivace obviněných přijmout odpovědnost za spáchaný trestný čin a satisfakce poškozených.“ [Doubrovová 2001: kap. D4, str.1]

Mají povahu procesu. Za hlavní z těchto nástrojů se považuje profesionální rozhovor s klientem, který se řídí obecnými zásadami vedení rozhovoru a je ovlivněn kontextem konkrétní justice.

Pasivními nástroji rozumíme jednostranné aktivity úředníků a asistentů. Jedná se o statické úkony PMS, jejichž výstupem je získání informace nebo potvrzení určité skutečnosti. Kvůli své jednostrannosti je při jejich užití nutné dodržovat etické principy – klient musí být poučen o možnosti jejich použití, musí být použity s jeho vědomím nebo o jejich použití musí být informován.[Doubrovová 2001: kap.D4, str.1]

„Nedodržování těchto principů by mohlo vést k ‚ohrožení‘ klienta zneužitím pravomocí, kterými služba disponuje. Dodržování těchto zásad umožňuje vytvářet předpoklady pro to, aby klienti rozuměli důvodům, proč a za jakým účelem úředník nebo asistent služby takové kroky dělá. [...] Tento otevřený přístup je nejen profesionální, ale do jisté míry představuje i způsob ochrany pro pracovníky PMS. Transparentní jednání s vyjasněním všech možností rizik by mělo předejít případným nedorozuměním nebo sporným situacím mezi pracovníkem a klientem, které někdy mohou mít i ohrožující charakter.“ [Doubrovová 2001: kap.D4, str.2]

Příkladem použití pasivních nástrojů, při kterých chce pracovník PMS získat informace o osobě klienta, jsou např. dotazy na rejstřík trestů, centrální evidenci obyvatel (CEO), centrální evidenci vězňů (CEV) nebo další zdroje. Mezi pasivní nástroje tedy patří - předávání informací, vedení dokumentace a spisu, ověřování a získávání informací o klientovi z dalších zdrojů. Využívání pasivních nástrojů vychází především z dohledové a kontrolní úlohy PMS. [Doubrovová 2001: kap.D4, str.2]

7. Probace

PMS má v rámci probace zajišťovat výkon alternativních trestů a opatření, které jsou spojené s uložením dohledu. Konkrétně pak vytvoření probačního programu v rámci dohledu, zpracování zpráv o průběhu dohledu a rovněž spolupráci PMS s poskytovateli probačních resocializačních a dalších programů.

Probace znamená individuální práci úředníka s klientem formou pravidelného osobního kontaktu. Při této práci používá úředník prostředky pomoci a kontroly. Při prvních konzultacích úředník s klientem zpracovává probační program – plán dohledu, který zahrnuje délku zkušební doby, uložené povinnosti a omezení, která stanovil ve svém rozhodnutí soud (státní zástupce), a upravuje konkrétní formou další podmínky výkonu dohledu, např. interval konzultací, průběžné sledování plnění podmínek dohledu, spolupráci klienta s dalšími osobami a subjekty. Při projednávání podmínek výkonu dohledu je klient seznámen s tím, jaké by mohly být následky případného neplnění probačního programu.

Pravidelně jednou za 6 měsíců je úředník povinen zpracovávat zprávy o průběhu dohledu. Zpráva obsahuje základní informace o aktuální životní situaci klienta, úředníkovu zhodnocení průběhu spolupráce, jeho návrhy na další průběh dohledu a to včetně návrhu na opatření v případě, kdy klient neplní podmínky dohledu.

Dohled může být uložen v rámci rozhodnutí o podmíněném trestu, podmíněném upuštění od potrestání, podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody nebo jako součást rozhodnutí o náhradě vazby dohledem. Od 1.1. 2004 může být dohled uložen mladistvému jako jedno z výchovných opatření nebo jako součást podmíněného odsouzení a podmíněného propuštění z výkonu odnětí svobody v rámci opatření trestního. Dohled může také nahradit vazbu mladistvého a může být též uložen na dobu než mladistvý nastoupí do ochranné výchovy. Dohled lze uložit i dítěti mladšímu 15 let, které spáchalo čin jinak trestný.

PMS usiluje o vytvoření specializovaných probačních programů. Příkladem probačního programu pro mladistvé je program zaměřený na posílení právního vědomí mladistvých (v letech 2003 – 2004 realizován PMS ve spolupráci s nestátní organizací Partners Czech pod názvem „Právo pro každý den“). Vznikl na základě lektorských zkušeností Partners Czech, zjištěných potřeb klientů (v našem případě mladistvých pachatelů) a doporučení úředníků PMS. V současné době se proces poskytování probačních programů pro mladistvé stále vytváří. Spolupráce PMS s poskytovateli jinými programy pro mladistvé i pro dospělé obviněné (odsouzené) klienty funguje od začátku činnosti PMS (od ledna 2002). [Matoušek 2005: 292 - 294]

„PMS spolupracuje s nestátními organizacemi poskytujícími sociálně terapeutické programy, programy léčby závislosti, doléčovací programy, programy charitativní pomoci a podpory, poradenské programy apod. a dále s poskytovateli obdobných programů z řad státních zařízení, např. psychiatrických léčeben, ambulantních poraden, úřadů práce. Dosavadní zkušenost PMS tak potvrzuje i zahraniční zkušenosti – bez fungující a široké sítě těchto zařízení je efektivita výkonu probace výrazně snížena.“ [Matoušek 2005: 294]

V prvním případě se jedná o úvodní konzultaci s klientem na středisku PMS, který byl podmíněně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody a kterému byl uložen dohled probačního pracovníka. Z důvodu ochrany osobních údajů a dodržení anonymity pojmenuji klienta pan Novák.

Při úvodní konzultaci se probační úředník nejprve klienta ptá na výkon trestu a za co byl klient odsouzen (důležité je zjistit důvod klientova jednání, aby bylo na co navázat).

„Pan Novák byl odsouzen za těžké ublížení na zdraví, strávil 2,5 roku ve vězení z původních 4 let a poté mu byl soudem uložen probační dohled. Pan Novák popisuje situaci – byl v hospodě s manželkou a se synem. Jeho syna slovně napadal opilý muž a napadl paní Novákovou. Pan Novák se po něm ohnal pilníkem na nehty a způsobil mu tržnou ránu na krku. Pan Novák měl již z dřívější doby 2x uložen trest OPP ve výši 200h., 300h. (poprvé nebyl schopen splácet dluhy, z toho podruhé se popral kvůli synovi.“

Klient je probačním úředníkem poučen o výkonu dohledu.

Probační úředník se dále vyptává na klientovu rodinu a jeho životní situaci, aby klienta lépe poznal.

„Pan Novák má 3 syny, kteří už mají své rodiny. Nejstarší syn má svůj byt vedle rodičů, druhý ve Skutči a nejmladší syn žije s otcem. Pan Novák má cukrovku, kvůli které byl na operaci – bral léky ale inzulin ne, léky mu nedělaly dobře. Pan Novák nemá žádné příjmy.“

Na konci každé konzultace dostává klient úkoly, které musí do příští konzultace splnit nebo se nad nimi zamyslet, aby bylo v následující konzultaci na co navázat.

„Klient si sám zajde na odbor sociální péče.“

V následujícím příkladě se jedná o konzultaci s klientem na středisku PMS, který se dostal do vězení za loupežné přepadení. Opět je použito jméno Novák.

„Nejdříve úředník shrnul minulou konzultaci. Pan Novák pracuje (12-ti hodinové směny), jeho manželka je bez práce, mají spolu 4,5letou holčičku. Manželka se snaží najít si práci na částečný úvazek, ale zatím se jí to nedaří. Finančně jim vypomáhají rodiče. Pan Novák by se chtěl dále vzdělávat v oblasti strojírenství. Nebojí se mluvit o tom, proč byl ve vězení.

Pan Novák byl ve vězení za loupežné přepadení. Důvodem ke spáchání trestné činnosti byly jeho dvě milenky. Klient se styděl přijet domů bez peněz, proto se rozhodl přepadnout poštu nedaleko Prahy.

Probační úředník nabádal klienta, aby se vžil do situace, ve které by za přepázkou stála jeho manželka. Jak by se v tomto případě snažil zamezit takovým situacím (nějakou prevencí, ochranu před zloději). Pan Novák se ponaučil, už by znovu nic takového neudělal.

Manželce pana Nováka přijde zbytečné, aby pan Novák dojížděl na PMS – je už ponaučený. Nedůvěřuje mu, nikam ho nepouští. Pan Novák manželce ustupuje, nemá svůj účet, telefon, všechny své finanční prostředky odevzdává manželce. Každý den dostává kapesné, které mu vystačí na dopravu do zaměstnání a na svačinu.

S panem Novákem si probační úředník domlouvá intenzitu setkávání – klientovi nevadí dojíždění, na PMS dochází rád.

Společně s probačním úředníkem si pan Novák dal za cíl navázat důvěru s probačním úředníkem, získat lepší zaměstnání a získat zpět důvěru své manželky.“

7.1 Obecně prospěšné práce

Obecně prospěšné práce patří jako jeden z postupně zaváděných alternativních trestů k těm nejstarším. Do praxe byly zavedeny v polovině 90. let minulého století. Smyslem obecně prospěšných prací je „umožnit odsouzeným vykonat trest na svobodě způsobem společensky prospěšným a bez narušení dosavadního rodinného a pracovního života odsouzeného.“ [Matoušek 2005: 294]

Trest obecně prospěšných prací (dále je OPP) je možné uložit dospělým pachatelům (v rozsahu 50 – 400 hodin) a mladistvým (do 200 hodin). Trest OPP je ukládán pachatelům trestných činů, u nichž je možné uložit nepodmíněný trest odnětí svobody s horní hranicí do 5 let, a dále s ohledem na to, jaká je povaha spáchaného trestného činu a jaká je možnost nápravy pachatele. Mezi práce vykonávané v rámci trestu OPP můžeme zařadit např. práce směřující k údržbě veřejného prostranství, veřejných budov a komunikací, jiné práce ve prospěch obce, státní nebo jiné obecně prospěšné instituce, jež se zabývá vzděláváním, vědou, kulturou, školstvím, ochranou životního prostředí a zdraví, požární ochranou a ochranou zvířat, podporou a ochranou mládeže nebo jinou charitativní, sociální, humanitární, náboženskou a tělovýchovnou či sportovní činností. Práce v rámci výkonu trestu OPP nesmí sloužit k výdělečným účelům a odsouzený ji musí odvést bezplatně ve své volném čase nejpozději do jednoho roku od nařízení výkonu práce. Při ukládání tohoto trestu soud zvažuje zdravotní způsobilost pachatele trest vykonat a v úvahu bere i vlastní stanovisko pachatele k možnosti uložení tohoto trestu.

PMS předem projednává s klientem možnost uložení tohoto trestu v průběhu přípravného řízení a řízení před soudem, dále spolupracuje s poskytovateli míst pro výkon trestu OPP (např. se starosty obcí, s neziskovými organizacemi, atd.) a sleduje průběh trestu včetně podmínek, za nichž probíhá. PMS se současně snaží o to, aby došlo k náhradě škody a k urovnání následků spáchaného činu.

Ve spolupráci s neziskovou organizací Sdružení pro probaci a mediaci v justici PMS v roce 2003 ve třech pilotních regionech realizovala projekt zaměřený na posílení zájmu neziskových organizací o poskytování míst pro možnost vykonání trestu OPP. [Matoušek 2005: 295]

Zkušenosti respondentů jsou většinou různorodé. Pokud jsou dobré, je to díky tomu, že se jedná buď o prvopachatele, o studenty, kteří chtějí mít čistý trestní rejstřík, o osoby starší 40 let

nebo o klienty, kteří jsou dostatečně motivováni k tomu, aby trest OPP odpracovali. Dále je podle respondenti uvádí, že je důležité, aby klientům byl uložen vhodný trest po předjednání soudu s PMS.

Pokud jsou zkušenosti pracovníků PMS špatné, často se jedná o nevhodně uložené tresty ukládané pachatelům opakovaně, ačkoliv v předchozím případě trest OPP neodpracovali a byl jim přeměněn v trest odnětí svobody, nebo se jednalo o klienty nespolehlivé, se špatnými pracovními návyky.

V prvním z případů trestu OPP se jedná o mladíka, který poškodil spolu s kamarády náhrobky na židovském hřbitově a veřejně provolával hesla hanobící židovskou rasu.

„Devatenáctiletý student byl odsouzen pro trestný čin výtržnictví a hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení, jehož se dopustil tím, že společně se svými kamarády poškodil několik náhrobků na židovském hřbitově, přičemž veřejně provolával hesla hanobící židovskou národnost. Mladý muž se ke svému činu doznal a svého chování litoval. Asistent PMS s ohledem na osobu a postoj pachatele a s přihlédnutím k okolnostem případu projednal s představiteli židovské obce možnost odpracování trestu OPP formou prací ve prospěch poškozené židovské obce. V rámci uloženého trestu OPP pak pachatel odpracoval 300 hodin úklidových a údržbářských prací přímo v prostorách poškozeného židovského hřbitova. V průběhu výkonu trestu OPP se pachatel osobně setkal s představitelem židovské komunity, kterému vysvětlil okolnosti svého jednání, za své činy se omluvil a domluvil s ním možnost náhrady vzniklé škody.“ [Matoušek: 2005, 295]

Ve druhém případě se jedná o klienta střediska PMS, který má uložen trest OPP a zároveň dohled probačního úředníka. Z důvodu ochrany osobních údajů a dodržení anonymity je klient pojmenován pan Novák.

„Pan Novák má soudem uloženo 300 hodin OPP (+ náhrada škody) a dohled probačního úředníka. Na konzultaci donesl harmonogram výkonu trestu obecně prospěšných prací, byl poučen o bezpečnosti práce. Na starosti má úklid černé skládky – třídění odpadu, pytlování. Spolupráci s městským úřadem hodnotí jako výbornou. Práci má rozdělenou na 3 etapy, po ukončení každé etapy přichází kontrola. Pan Novák odevzdá práci až po skončení všech 3 etap. Jelikož je pan Novák zodpovědný, dostal na starosti i pálení (sám musel kontaktovat hasiče). Takto je veden k samostatnosti.

Klient byl vyřazen z evidence úřadu práce (čeká na odpověď - rozhodnutí). Pracuje načerno u strýce, kde si vydělá 65 až 85 Kč za hodinu, týdně vydělává 3500 – 4000 Kč. Sám si hradí zdravotní i sociální pojištění. Soudem má nařízenou náhradu škody – lékárně (6 splátek).

Za úkol dostal dojít si na VŠEOB a dojednat si možnost splátek.“

7.2 Parole

Pracovník PMS připravuje podklady pro možnost podmíněného propuštění odsouzeného s dohledem, který má formu individuálních konzultací s klientem (odsouzeným), konzultacemi s jeho nejbližším okolím, s pracovníky věznice a dalšími osobami.

Podklady pro rozhodnutí o podmíněném propuštění mají obsahovat taková opatření, která budou minimalizovat opakování trestné činnosti klienta, přispějí k ochraně společnosti a napomohou k jeho integraci do společenského života. Zohledněny jsou i zájmy a potřeby poškozených (včetně zájmu na náhradě škody).

Předpokladem je dobrá spolupráce PMS a Vězeňské služby ČR (dále VS ČR) a dále dobrá informovanost odsouzených o podmínkách spolupráce s PMS. Ta je ze strany PMS zajišťována pravidelnými besedami ve věznicích a ze strany věznice průběžnými

konzultacemi a poradenstvím, a to včetně poučení odsouzeného při jeho nástupu do výkonu trestu.

Dohled vykonávaný úředníkem PMS v rámci podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody by měl navazovat na program, který odsouzený v průběhu výkonu trestu plnil, a podporovat tak integraci pachatele do společnosti. Činnost PMS v rámci přípravy podkladů pro možnost podmíněného propuštění začíná minimálně 3 měsíce před podáním žádosti odsouzeného. Úředník pak ve spolupráci s pracovníky věznice a případně s dalšími subjekty připravuje stanovisko PMS k žádosti o podmíněné propuštění. Podklady zpracované PMS mají doplnit informace věznice o odsouzeném, o průběhu výkonu trestu odnětí svobody a o činnostech, jimiž byl odsouzený během výkonu trestu připravován na návrat do společnosti. Toto stanovisko PMS je souhrnnou informací o aktuální situaci klienta a o jeho připravenosti na návrat do běžného života. Spolupráce odsouzeného s PMS je dobrovolná, prvek kontroly PMS se objevuje až tehdy, kdy je odsouzený podmíněně propuštěn a po dobu trvání zkušební doby je mu uložen dohled. Zpracované stanovisko PMS je jedním z možných podkladů pro soud, který rozhoduje o žádosti odsouzeného o podmíněné propuštění. Toto stanovisko obsahuje mimo jiné výsledky základní analýzy rizik a potřeb klienta ve 3 následujících oblastech:

1. postoje odsouzeného k trestnému činu a řešení jeho následků včetně náhrady škody
2. možná rizika recidivy včetně popisu faktorů, které mohou toto riziko zvýšit, nebo naopak snížit
3. potencionální ohrožení v případě podmíněného propuštění pro osoby spojené s trestnou činností klienta i pro jiné osoby a veřejnost.

Nástroj pro vyhodnocení možných rizik v případě podmíněného propuštění je vytvářen pracovním týmem PMS, jehož členy jsou odborníci z několika oblastí (pracovníci PMS, VS ČR a Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, odborníci poskytující odborné programy pro podmíněné propuštění a další). Tento hodnotící nástroj je vypracováván ve spolupráci s britskými experty v oblasti hodnocení rizik a rovněž na základě zkušeností z dalších zemí, zejména z Kanady. Po vytvoření konečné verze návrhu hodnotícího nástroje bylo provedeno pilotní ověření jeho využití v praxi PMS a VS ČR. Po vyhodnocení prvních praktických zkušeností a případném doplnění nebo přepracování návrhu byl nástroj pro vyhodnocení rizik zaveden do praxe obou služeb – PMS a VS ČR. [Matoušek 2005: 296 - 297]

„Úlohou úředníka zajišťujícího dohled u podmíněně propuštěného je vedle vlastní práce s klientem (odsouzeným) koordinovat kroky participujících osob a subjektů směřující k přípravě podkladů pro možnost podmíněného propuštění.“ [Matoušek 2005: 297]

Případem podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody se zabývá následující příklad:

„Třicetiletý muž odsouzený za krádeže se po odpykání poloviny svého tříletého trestu odnětí svobody rozhodl podat žádost o podmíněné propuštění a navázat spolupráci s probačním úředníkem. Od sociálního pracovníka získal formulář ‚Podnět k zahájení spolupráce s PMS‘, který vyplnil a odeslal do střediska PMS místně příslušné věznici. Probační úředník pak navázal kontakt se sociální pracovnící věznice a vyžádal si od ní další informace k případu odsouzeného.

Poté byla domluvena návštěva probačního úředníka ve věznici, při níž úředník prostudoval spis odsouzeného, osobní kartu a také spis vedený sociální pracovnící. Úředník pak konzultoval podmínky spolupráce přímo s odsouzeným. Vysvětlil mu kroky, které bude v souvislosti s přípravou stanoviska PMS k možnosti podmíněného propuštění potřeba udělat. Ve spolupráci s odsouzeným pak probační úředník dojednal postup shromažďování potřebných údajů. Během projednávání podmínek spolupráce se probační úředník odsouzeného dotazoval na kroky, které již sám učinil, na budoucí bydlení, zaměstnání a okolnosti jeho návratu do rodinného a sociálního prostředí. Odsouzený probačnímu úředníkovi předal kontakty na osoby, jež se k jeho návratu do společnosti mohou vyjádřit – jednalo se o

manželku a budoucího zaměstnavatele. Předmětem konzultací byla i náhrada škody způsobené trestným činem a urovnání vztahu s poškozeným i otázka úhrady škody způsobené trestným činem a urovnání vztahu s poškozenými i otázka úhrady dalších finančních závazků odsouzeného – nákladů na trestní řízení a nákladů na výkon trestu odnětí svobody.

Další shromažďování informací potřebných pro zpracování stanoviska PMS k možnosti podmíněného propuštění úředník prováděl ve spolupráci se sociální pracovníci věznice a s rodinou odsouzeného. Během toho úředník konzultoval případ odsouzeného také s dalšími pracovníky věznice – s vychovatelem a speciálním pedagogem. Souběžně probíhaly další konzultace úředníka s odsouzeným, při nichž byl klient seznamován s dílčími výsledky činnosti PMS a informace byly zpřesňovány. Odsouzený s podporou úředníka písemně kontaktoval poškozené, za své chování se omluvil a nabídl jim reálný způsob náhrady škody formou splátkového kalendáře. Po vypracování stanoviska PMS k možnosti podmíněného propuštění úředník klienta s jeho podobou seznámil a poté ho odeslal věznici a soudu, který žádost odsouzeného o podmíněné propuštění projednával. Soud na základě předložených materiálů věznice a PMS rozhodl o podmíněném propuštění odsouzeného a současně mu uložil dohled, v němž podmíněně propuštěnému stanovil povinnost podrobit se tříměsíčnímu sociálnímu poradenství, které má klienta podpořit v jeho schopnost vést další život bez střetů se zákonem. Poté byl klient z výkonu trestu podmíněně propuštěn. Dohled byl vykonáván úředníkem střediska PMS místně příslušného bydliště klienta.“ [Matoušek: 2005, 297 - 298]

8. Mediace a sociální práce

Smyslem a posláním sociálních pracovníků obecně je být prostředníkem mezi normami společnosti a mezi tím, co si přeje klient. Sociální pracovník působí oběma směry. Užívá metod přebírání kontroly a nabízení pomoci. Důležitým předpokladem pro užití těchto metod je, aby dokázal soustavně koordinovat změny na straně norem i na straně klienta.

Ivan Úlehla přirovnává postavení pracovníka ke zplnomocněnému vyslanci:

„Pracovník je [...] vždy vyslancem společnosti, která ustavila jeho funkci. Je její představitel, zástupce, ochránce a jednatel. [...] Jeho úkolem je naslouchat, co se děje v místě jeho působení. Je tedy jakýmsi dvoucestným komunikátorem, který hájí zájmy své země a zároveň domů tlumočí mínění těch, s nimiž jedná.“ [Úlehla 1999: 25]

Nutným předpokladem je profesionální odbornost pracovníka. Jak už bylo řečeno výše, touto odborností je být prostředníkem mezi normami společnosti a klientem. Pracovník na sobě musí neustále pracovat, aby se ve svých dovednostech zlepšoval.

V trestním řízení se využívá probace a mediace. Jsou to dvě různé oblasti navzájem se lišící svými metodikami.

Základními principy mediace jsou:

1. **dobrovolnost** – Je zde zcela na klientech, zda si přejí či nepřejí provádět mediaci a je nutné jejich přání respektovat.
2. **důvěra a důvěrnost** – Důvěru a důvěrnost je nutné rozlišit. „Důvěra je charakteristikou vztahu.“ [Holá 2003: 38] V mediaci musíme rozlišovat důvěru mezi mediátorem a klientem a mezi klienty navzájem. V prvním případě se jedná především o důvěru ve schopnosti, zkušenosti a nestrannost mediátora. Důvěra mezi klienty je předpokladem úspěšné spolupráce. „Důvěrnost je charakteristikou procesu.“ [Holá 2003: 38] Je to důležitý faktor usnadňující komunikaci klientů. Všechny informace jsou důvěrné a není možné je zveřejnit.
3. **změna soupeření na spolupráci** – Podle M. Deutsche „je soupeřivá situace charakterizována tím, že dosažení cíle kterýmkoliv účastníkem nebo částí skupiny znemožňuje dosažení cílů jiným jednotlivcům nebo částem skupiny.“ [Holá 2003: 39]

Motivací ke spolupráci je mj. závislost lidí na společném cíli. Výsledky výzkumů kooperace a kompetice M. Deutscheho potvrzují u spolupráce více efektivní komunikace, přátelskosti, shody a důvěry ve vlastní výsledky i výsledky druhých. J. Krivohlavý ve své knize Já a ty. O zdravých vztazích mezi lidmi z roku 1977 uvádí několik definic kooperace, ve kterých se mluví o spolupráci jako o ochotě k oběti, odolnosti k pokušení a ohledu na společné zájmy. „Pro kooperaci je charakteristické, že celkový objem hodnot se zvyšuje. Každý dostane něco, že všichni jsou na konci bohatší než na začátku. Spolupráce žije v očekávání, v jejím pozadí je naděje. Přitažlivým cílem spolupráce je spravedlivé rozdělení hodnot (zisků). Jsou však vztahy, kdy i určitá míra nevyrovnanosti je přijímána jako spravedlivá.“ [Holá 2003: 39]

Změna soupeření ve spolupráci je výsledkem procesu mediace, současně je však jejím předpokladem. Vše opět závisí na svobodném rozhodnutí klientů.

4. **nestrannost, neutralita** – Nestrannost je pro práci mediátora nezbytná. Mediátor může provádět mediaci jen za předpokladu, že jeho vztah k daným konfliktům bude zcela nestranný a vyvážený. Pokud není schopen nestranně jednat, má povinnost odstoupit od případu.
5. **orientace na budoucnost** – Mediace je zaměřena do budoucnosti. „Orientace na budoucnost umožňuje přístup, který počáteční příčinu nepovažuje za nutnou součást chápání toho, co se děje v dané chvíli.“ [Holá 2003: 40]
6. **pochopení odlišností** - Je to vzájemný proces. Mediátor různými technikami napomáhá klientům k pochopení vzájemných odlišností. Je důležité, aby klient porozuměl svému partnerovi, aby se dokázal na jeho situaci z jeho vlastní pozice. Pochopením odlišností je výsledná dohoda, která uspokojuje zájmy všech účastníků mediace.
7. **hledání nových možností – alternativ** – Hledáním alternativ je celý proces mediace. Jednou z fází mediace je také hledání možných řešení, hledání možností dohody a spolupráce upouští od soupeření klientů a nasměrovává vztah spolupráce.
8. **svoboda rozhodování** – Svoboda rozhodování souvisí s principem převzetí zodpovědnosti a s principem dobrovolnosti. Klientům jsou nabídnuta určitá řešení a je zcela na nich, pro která se rozhodnou. Kterýkoliv účastník může kdykoliv od mediace odstoupit.
9. **převzetí odpovědnosti** – Klienti jsou zodpovědní za způsob řešení. Existuje tu však ještě jedna dimenze zodpovědnosti a to zodpovědnost za spáchaný čin. Toto je základním předpokladem pro to, aby mohla být mediace nabídnuta také poškozenému.

Dobré zkušenosti s mediací má 27 respondentů a jednoznačně to nemohlo říci 11 z nich. Špatnou zkušenost s mediací neuvedl nikdo (viz. Obrázek 18, str. 45).

Smysl v mediaci jak alternativní metodě řešení konfliktů vidí celkem 56 respondentů, 1 respondent smysl v mediaci nevidí (viz. Obrázek 19, str. 45).

Mezi hlavní pozitiva respondenti uvádí možnost konfrontace obou stran (pachatel a poškozený), možnost vyjádřit se k činu tváří v tvář. Důležité je zapojení poškozeného do procesu mediace, který se zde může se dočkat satisfakce (náhrada škody, omluva, politování).

Mezi negativa respondenti řadí malý počet mediací v přípravném řízení, takže je jen minimum případů, na které je možno takto působit už v počátcích. Problémem je také např. to, že pachatelé i oběti nejsou zvyklí řešit problémy smírnou cestou, převládá touha po represí (viz. Obrázek 20, str. 46).

Jaký je tedy cíl mediace? Je nutné rozlišit mezi cíli klientů a cíli samotné mediace. Cílem mediace z pohledu klientů je řešení samotného konfliktu, které se může postupně měnit. Cílem mediace je uspokojení zájmů a potřeb klientů.

Za cíl mediace považujeme něco víc než jen vyřešení konfliktů. Důležité jsou dílčí cíle, které se spolupodílejí na konečném cíli – na spokojenosti klienta (účastníka mediace).

8.1 Mediace a právo

Předmětem mediací v justici jsou méně závažné trestné činy - nedbalostní trestné činy (např. ublížení na zdraví při dopravní nehodě), majetkové trestné činy (např. drobné krádeže) – které tvoří každodenní malou kriminalitu. Bývá jich velké množství, proto velmi zatěžují už tak přetížené soudy.

Mediace by se neměla používat u závažných trestných činů. Kritéria pro výběr vhodných případů pro mediaci jsou jasně stanovena zákonem. Mediátor sám na základě prostudování trestního spisu vytipovává vhodný případ. V některých případech jedná z podnětu pachatele či poškozeného.

Mediace v trestním řízení je velmi specifickým postupem, který v sobě zahrnuje trestně právní a veřejně právní postup, ale i řadu psychologických a sociologických aspektů. Má svá určitá specifika. Klienti, kteří vstoupí do tohoto procesu, jsou označováni jako pachatel a poškozený. Se souhlasem klientů se mohou mediaci účastnit jejich právní zástupci, v případě mladistvých rodiče, kurátoři pro mládež a další. Celý proces vede mediátor, který zastupuje stát. Mediaci v trestním řízení je nabízena klientům jako možnost, je zcela dobrovolná. Důležité u mediací je, že nemusí dojít ke stigmatizaci klientů, a že při rozhodnutí mimosoudním způsobem nemají záznam v trestním rejstříku. Klienti také mohou požádat o výměnu mediátora, mohou kdykoliv proces ukončit a jít soudní cestou.

Mediátor musí mít vysokou kvalifikaci v oblasti komunikačních dovedností, sociálních věd (sociální práce, speciální pedagogika, psychologie) a práva. Dále pak i v oblasti managementu a public relations. Kromě odborné přípravy je nutné neustálé vzdělávání se.

Jak už bylo řečeno, mediaci je realizována na základě podnětu mediátora nebo z podnětu klientů. Mediátor kontaktuje obě strany a nabídne jim alternativní způsob řešení jejich konfliktu. Prvotní rozhovor vede s oběma stranami zvlášť, kdy jim vysvětlí podstatu mediací, vysvětlí jim, jakou roli v tomto procesu bude hrát on a zjistí, jaká jsou stanoviska klientů ohledně řešení věci prostřednictvím mediací. Klienti mají dostatečný prostor pro to, aby sdělili svůj příběh. Poškození se mohou otevřeně vyjádřit k materiálním a psychickým následkům konfliktu. Obviněný má možnost přijmout zodpovědnost za své následky a svým aktivním přístupem je zmírnit. Zpravidla si zve mediátor jako prvního obviněného, aby zjistil, zda je obviněný připraven převzít zodpovědnost za své jednání. Pokud ano, zve si k jednání poškozeného. Nezbytná je důsledná příprava obou stran na společné setkání.

Společné setkání účastníků konfliktu a mediátora probíhá takto:

1. Představení mediátora a dalších přítomných.
2. Seznámení účastníků konfliktu se samotnou mediací a s jejím průběhem, stanovení pravidel a objasnění role mediátora.
3. Stručná charakteristika konfliktu.
4. Úvodní slovo poškozeného – prožívání průběhu trestného činu, jeho důsledky, pocity, materiální škody, atd.
5. Úvodní slovo obviněného – jeho příběh konfliktu a reakce na slova poškozeného.
6. Stanovení potřeb a zájmů obou stran.
7. Konstruktivní vyjednávání zaměřené na řešení konfliktu.
8. Sepsání dohody o urovnání konfliktu.
9. Kontrola plnění dohody. [Holá 2003: 155]

Struktura procesu je velmi individuální, výše uvedené body se mohou odlišovat podle zaměření mediátora, povahy konfliktu a situace klientů. Stejně tak je i individuální délka jednání a počet setkání.

V prvním z příkladů se jedná o mediaci v rámci přípravného řízení. Jedná se o trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti. Taxikář porazil chodkyni, která mu vstoupila do vozovky. V daném případě trestní zákon stanovuje možnost uložení trestu odnětí svobody až na 2 roky nebo trest zákazu činnosti. V tomto případě vše dopadlo daleko lépe:

„Padesátiletý muž byl obviněn z trestného činu ublížení na zdraví z nedbalosti, kterého se dopustil tím, že při jízdě autem nestačil včas zareagovat na náhlý vstup chodkyně do vozovky a poškozené třicetileté ženě způsobil rozsáhlá zranění, jež si vyžádala dvoutýdenní hospitalizaci a následnou měsíční lázeňskou rehabilitaci. Následky zranění neměly pro další život ženy trvale nepříznivé následky. Trestní zákon pro tento trestní čin stanoví možnost uložení trestu odnětí svobody až na dvě léta nebo trestu zákazu činnosti. Obviněný muž pracoval jako taxikář a měl více než třicetiletou zkušenost s řízením osobního motorového vozidla. Úředník obě strany kontaktoval z podnětu státního zástupce, který daný případ projednával. Po získání souhlasu stran s mediací úředník kontaktoval rovněž obhájce obviněného a zmocněnce poškozené, aby je informoval o záměru zprostředkovat mediaci. Při osobním setkání obviněného a poškozené na středisku PMS pak obviněný vysvětlil okolnosti situace a vyjádřil svou osobní lítost nad vzniklou situací a důsledky činu pro poškozenou, poškozené se za vše omluvil. Poškozená tuto omluvu přijala a zároveň vyslovila pochopení, neboť sama byla řidičkou osobního vozidla. Obě strany se posléze dohodly na finančním vyrovnání, které zahrnovalo bolestné a ušlý zisk v době pracovní neschopnosti poškozené. Na splacení těchto finančních pohledávek byl dohodnut šestiměsíční splátkový kalendář. Zároveň byla poškozenou přijata nabídka obviněného na zajištění její dopravy z domova do zaměstnání a zpět po dobu prvních tří měsíců od okamžiku, kdy poškozená bude schopna znovu nastoupit do zaměstnání. O těchto postupech byla za přítomnosti úředníka sepsána písemná dohoda, kterou obě strany podepsaly. Posléze byla zpráva o výsledku mediaci společně s touto dohodou postoupena soudci k dalšímu rozhodnutí ve věci. Poté soud rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání a stanovil zkušební dobu v délce 12 měsíců. V průběhu zkušební doby byla dohoda ze strany obviněného zcela splněna, a tak po jejím proběhnutí soud rozhodl o jeho osvědčení. Poté byl záznam o trestném činu obviněného z jeho rejstříku trestů vymazán.“ [Matoušek: 2005, 292]

V následující případě se jedná o trestný čin ublížení na zdraví. Dozvíme se, z jakých důvodů bylo přistoupeno k mediaci, kdo k ní podal podnět a jak byla celá věc vyřešena.

„ ‚Nechtěl jsem mu to udělat, ale měl jsem vztek. Víte – nakopl mi psa, a to taky přece není fér...‘ vypráví pan Karel pracovníkovi Probační a mediační služby. Pan Karel je obžalovaný pro trestný čin ublížení na zdraví a při klasickém trestním řízení by ho zanedlouho čekalo soudní projednávání a pravděpodobně podmíněný trest. Celý případ se jeví jako neuvážené jednání s ‚horkou hlavou‘. Pan Karel nebyl dosud soudně trestaný a následky jeho jednání nejsou příliš vážné. Po prostudování spisu byl proto případ předán mediátorovi k prozkoumání možnosti vyřešit věc mimosoudní cestou – jinými slovy pokusit se dosáhnout dohody mezi obžalovaným a poškozeným.

‚Mrzí mě to, ale on si za to taky může...‘ Pan Karel jednoho dne po těžké dřině na stavbě vypil pár piv v bufetu, kde se schází stavební dělníci. Kolemjdoucí pan Pavel, v bezvadně padnoucím obleku, se s opovrhlivým pohledem bufetu vyhnul, ovšem pod nohy se mu zapletl ušmudlaný jezevčík, který následně – podle verze pana Karla – obdržel kopanec. Nato pan Karel dotyčného pana Pavla inzultoval. D o rvačky se vmísili i ostatní hosté bufetu a zmatek uklidnila až policie. Po sedm měsíců se oba pánové nesešli, nic si nevyjasnili, očekávali jen soudní jednání.

Pan Karel považuje své jednání za neuvážené – jeho slovy ‚pěkně jsem to přehnal‘, ale svůj podíl viny má podle něj i poškozený. Pan Karel souhlasí s obžalobou, ale raději by věc vyřešil mimosoudně. Rád by se s poškozeným setkal a všechno si vyjasnil. Je ochoten uhradit škodu ‚v rozumné výši‘.

Na další konzultaci byl pozvaný pan Pavel. Přišel s lékařským potvrzením, o následcích napadení, s potvrzením o ušlém výdělku a s dalšími dokumenty o škodě, která mu byla způsobena. I on odvyprávěl svou verzi příběhu, dle které byl napaden zcela bezdůvodně. Pan Pavel přesto trvá na soudním projednávání, soudní průtahy ho zatěžují, zdržují a nechce svědčit u soudu. Trvá pouze na omluvě a náhradě škody. Je ochoten se s panem Karlem sejít a věc společně řešit.

Na společnou schůzku přišli oba klienti. Byla jim vyjasněna základní pravidla mediace. Poté pan Pavel odvyprávěl svou verzi příběhu. Zdůraznil zejména přetrvávající následky inzultace a časové zatížení při následných lékařských vyšetřeních.

Mezi panem Karlem a panem Pavlem došlo k diskusi o vlastním průběhu události. Bylo pro ně velmi důležité vyjasnit si, k čemu za slunného odpoledne u bufetu vlastně došlo. Rozhovor byl emočně napjatý, ale oba pánové se ovládali. Probační pracovník (mediátor) předával slovo postupně oběma páňům, tak aby byl prostor pro promluvy mezi nimi vyvážený.

Na konci konzultace probační pracovník (mediátor) shrnul výsledky jednání – oba pánové si ujasnili, k čemu vlastně došlo: pan Pavel uznal, že ve skutečnosti psa ‚odstrčil‘ – ne právě jemným způsobem, měl obavu, že mu pes ušpiní jeho nový oblek. Ale reakce pana Karla byla značně přehnaná, ačkoli byl vyprovokován. Během vyjasnění situace postupně vyprchala i napjatá atmosféra mezi oběma stranami. Mediátor shrnul dosažené výsledky a s oběma pány dohodl termín příští schůzky zaměřené již na vyrovnání škody.

‚To je příliš!‘ rozhazuje rukama pan Karel v reakci na požadované odškodnění. Oba klienti se sice dohodli na verzi příběhu, který se odehrál a jehož výsledkem je obžaloba podaná na pana Karla, nicméně jednání o vyrovnání škody je složité. Pan Pavel požaduje velmi vysokou částku. Vysokou z pohledu pana Karla.

‚Paní probační, to přece nejde, to je příliš!‘, obrací se pan Karel na mediátora. ‚Jestli vám dobře rozumím, považujete tuto částku za přemrštěnou, neodpovídající skutečné škodě. Můžete to více objasnit?‘ vrací mediátor slovo panu Karlovi...

Po delší diskusi se pan Pavel zmínil o práci na rozestavěné chatě, které se kvůli lékařským vyšetřením a zdravotním následkům napadení nemohl věnovat. Na to zareagoval pan Karel s nabídkou, že jako vyučený zedník by si mnohem raději škodu nebo její část ‚odpracoval‘.

Pan Karel spolu s panem Pavlem našli přijatelné řešení. Bylo jim vyjasnění události hodnocené jako trestný čin – neadekvátní chování pana Pavla a omluva pana Karla za agresivitu a způsobené zranění. Pan Karel finančně vyrovnal dokladovanou škodu pana Pavla. Protože tato suma byl podle mínění obou klientů nízká, doplní ji pan Karel formou práce na domu pana Pavla. Bylo přistoupeno k sepsání dohody.

Mediátor předal soudci stručnou zprávu o výsledku z jednání s klienty spolu s dohodou o vyrovnání škody a souhlasem pana Karla s postupem dle § 307 trestního stíhání – podmíněně zastavení trestního stíhání. Po čtrnácti dnech bylo trestní stíhání proti panu Karlovi pravomocně podmíněně zastaveno.

Pan Pavel s panem Karlem se zřejmě dále setkávají na autobusové zastávce u bufetu. Nestali se z nich přátelé, ale mohou se minout bez strachu a nepříjemných pocitů.“ [Talandová J: 1999, 22 – 24]

Hlavním prostředkem práce je dialogická metoda řešení konfliktů – spočívá v řízeném vedení rozhovoru. Tato metoda vychází z interdisciplinárního pojetí a je postavená na východiscích sociální práce, prvcích psychologického vedení rozhovoru a znalosti právních předpisů.

9. Mladiství a děti v trestním řízení jako specifická oblast činnosti PMS ČR

Probační a mediační služba nabízí své služby lidem v jakémkoli věku. Zvláštní pozornost věnuje dětem mladším 15 let a mladistvým (ve věku 15 až 18 let). V těchto případech se na PMS mohou obrátit poškození, obvinění mladiství a jejich rodiče, advokáti, kurátoři pro mládež, policisté, státní zástupci, soudci, školy, a další, kteří byli nějak dotčeni trestnou činností. Také sama PMS oslovuje mladé pachatele. Jedná tak na základě informací od Policie ČR.

PMS může zprostředkovat se souhlasem poškozeného a obviněného společné setkání, mediaci, které má za cíl odstranit nepříznivé důsledky trestné činnosti pro poškozeného. Jestliže se mladistvý pachatel nedopustil žádného závažného trestného činu a je ochoten uznat svou chybu a nějakým způsobem ji napravit, může státní zástupce rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání. Mladistvý v tomto případě nemusí hradit náklady za trestní řízení a nebude mít záznam v rejstříku trestů.[Kynclová 2007: 39]

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ukládá množství výchovných, ochranných a trestních opatření. PMS je s jejich obsahem seznámí a případně doporučí to

nejvhodnější. Mezi výchovná opatření patří: dohled probačního pracovníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou. Ochrannými opatřeními jsou: ochranné léčení, zabránění věci a ústavní výchova. Trestní opatření jsou obdobná jako u dospělých pachatelů. Řadíme mezi ně: obecně prospěšné práce, peněžitě opatření, peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, odnětí svobody podmíněné odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení), odnětí svobody podmíněné odložené na zkušební dobu s dohledem a odnětí svobody nepodmíněné.

Stručně uvedu podstatu některých výchovných opatření:

- **společensky prospěšné činnosti** (odpracovat si bezplatně ve prospěch některé organizace maximálně 60 hodin)
- **probační program** – formou individuální nebo skupinové práce je veden klient k tomu, aby pochopil svou chybu a napříště se jí vyvaroval
- během **dohledu** probační úředník kontroluje klienta a vede ho k tomu, aby znovu neporušoval zákon a snažil se plnit své povinnosti (např. chodit do školy), vedle toho pomáhá řešit klientovy problémy (např. v rodině, mezi vrstevníky, apod.)
- **výchovná omezení a povinnosti** – možné klientovi nařídit uhradit škodu, soustavně chodit do školy, podrobit se určitému terapeutickému programu, neužívat drogy a podobně
- výchovná opatření může klient vykonávat dobrovolně v přípravném řízení nebo před řízením před soudem, pokud mu jsou uložena státním zástupcem nebo soudcem, vykonat je musí
- výchovná opatření jsou ukládána v takových případech, kdy je rozhodnuto o náhradě vazby nebo o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo spolu s trestními opatřeními, jejich kontrolu zajišťuje PMS ČR

Pracovníci PMS jsou v pravidelném kontaktu s mladistvým a snaží se, aby plnil všechny povinnosti a nepáchal další trestnou činnost. Podle zákona mohou probační úředníci docházet za klientem domů nebo do školy. Během práce s mladistvým jsou úředníci v kontaktu s rodinou, školou, kurátorem pro mládež a dalšími. Cílem je pomoci klientovi řešit problém bez dalšího konfliktu se zákonem. Proto se probační úředníci o všech krocích domlouvají s klientem nebo jeho zákonnými zástupci.

V pravidelných intervalech podává pracovník PMS zprávu soudci nebo státnímu zástupci. Klient je se zprávou seznámen a má možnost se k ní vyjádřit.

Pokud klient povinnosti neplní, pracovník PMS má možnost podat návrh na přeměnu trestního opatření. [Kynclová 2007: 40 - 41]

V rámci PMS ČR bylo v roce 2008 evidováno 4 111 případů mladistvých a dětí ml. 15 let, z toho pak 2 034 (tj. 49,5%) tvořily případy evidované v rámci přípravného řízení a řízení před soudem a 2 077 (tj. 50,5%) tvořily případy evidované v rámci vykonávacího řízení. Ve srovnání s celkovým počtem nově evidovaných případů v roce 2005 počet nově evidovaných případů v roce 2008 představuje nárůst o 331 případů. Z pohledu srovnání případů evidovaných v rámci přípravného řízení a řízení před soudem stoupl počet o 204 případů a v rámci vykonávacího trestního řízení stoupl počet o 127 případů.

Děti mladší 15 let

Jednání soudu a činnost PMS ČR probíhá u dětí mladších patnácti let podobně jako u mladistvých. V jejich případě však PMS jedná i s rodiči. Probační pracovník během jednání s nimi často dochází k tomu, že i oni jsou chováním svých dětí zasaženi. Na základě spolupráce s dítětem mladší 15 let probační úředník připravuje zprávu pro soud jako jeden z podkladů pro rozhodnutí.

Po rozhodnutí soudu pracuje probační úředník s nezletilým, kterému byl uložen dohled. Spolupráce je velice intenzivní a to ve vztahu k působení na nezletilého a na jeho nejbližší okolí. Pokud se probačnímu pracovníkovi podaří dosáhnout pozitivních změn v chování nezletilého, podává soudu návrh na ukončení dohledu.[Kynclová 2007: 42]

Níže uvedený příklad slouží jako ukázka toho, jak zdánlivě neškodná zábava dětí nebo mladistvých může mít závažné důsledky – problémy se zákonem, možný dohled probačního úředníka. V tomto případě se jedná o začínající šikanu na základní škole.

Není šikana jako šikana

„V deváté B vládla atmosféra jak v hollywoodském studiu. ‚Vykul, vole, ty voči víc, jako by ti už docházel dech! A podívej se mi těma vykulenejma hurvínkama do kamery! To bude vono!‘ ‚Hehe, Mařka,kápní Džonovi do ksichtu trochu červený! Jo, jo – teďka je to správně strašidelný.‘ ‚To budou mít frajírci v kalhotách dřív než se dodívají do konce...‘

Překotné pokyny vydával především deváták s videokamerou v ruce, kterému jeho spolužáci dílem asistovali v různých funkcích a dílem představovali skupinu herců. Zdálo se, že se všichni opravdu dobře baví. Natáčená scéna spočívala v tom, že dva kluci klečeli na zádech třetímu, drželi ho za vlasy a ‚mlátili‘ mu bradou, z které ‚vytékala krev‘ o zem.

‚Tak dáš si říct, ty zatracenej buzerante, a zaplatíš?!‘ křičel první z nich v malé improvizaci na volně napsaný scénář a druhý si s ním nezadal: ‚A je ti jasný, že esli něco práskneš, chcípneš jako krysa?!‘ Z mláčeného borce vypadávalo jen tiché a nešťastné ‚jo‘, ‚jo‘, ‚jo‘. Vtom se otevřely dveře a vešla paní učitelka: ‚To musíte o přestávce tak rámusit...‘ začala, ale pohled na trojici v klinči jí vyrazil dech: ‚Tak šikana dorazila už i na naši školu?‘ vyhrkla překvapeně.

‚Ale ne, paní učitelko,‘ uklidňoval ji režisér a kameraman v jedné osobě: ‚My si tu jenom hrajeme na natáčení filmu. Fakticky!‘ ‚Opravdu? To by mi tedy spadnul kámen ze srdce, Jirko!‘ ulevilo se učitelce. ‚Ale to asi točíte pěkný horor, ne?‘ pokračovala už klidněji s pohledem na žáka přezdívaného Džon, který si papírovým ubrouskem utíral z obličeje ‚krev‘.

Džonův otec se věnoval svému poněkud zvláštnímu koníčku ve světě supertechnických vymožeností – lepení modelů letadel. Mobil neustále opakovaně vyzváněl, no vyzváněl – vyhrávající ve vedlejším pokoji jeho syna, který si ho tam zřejmě zapomněl, mu začínal jít na nervy. Při dalším ataku na jeho uši se zvedl, aby konečně přijal hovor onoho netrpělivce a jeho případný vzkaz. ‚Prosím?‘ ozval se do přístroje, ale okamžitě byl zahrnut vodopádem slov: ‚Tak ti to posílám mailem, to budeš čučet, Džone, jak je to sestříhaný! Je to fakt povedený, takový hrozbě určitě žádnéj nevodolá a my si je pak vychutnáme – tak to skoukni a hned se mi vozvi! Šikana holt dorazí i na naši školu! Ale bacha, ať to u tebe někdo nevobjeví!‘ Hovor skončil. Jeho poslední věta modeláře zaujala. Chvilí váhal, jestli to pustit z hlavy a prostě vyřídit synovi vzkaz, nebo se přece jen podívat, co může být na citovaném zasílaném mailu pro nezasevěné nepřístupné.

Zvědavost i určité obavy, aby se syn nezapletl do nějaké hlouposti, nakonec zvítězily, a tak si přečetl na Džonově permanentně zapnutém počítači mail a prohlédl jeho přílohu. A byl rád, že to udělal!

Jak se z textu mailu dozvěděl, přiložený, dalo by se říci, videoklip, měl být rozeslán vybraným žákům nižších tříd školy, kam chodili i všichni aktéři natáčení, žákům především s movitými rodiči, jako jakýsi pozdrav mafie. Barvitě obrazové líčení hrůz, jež je čekají, pokud se ‚nedomluví‘, je mělo přimět, aby si nebyli jisti dnem ani hodinou a dříve či později se z nebezpečí tělesných útrap vyplatili.

Nebylo to špatně vymyšlené a možná by to, alespoň nějaký čas, i mohlo zafungovat. Ale nezafungovalo, protože Džonův otec to tak nenechal.

Vymyslel ovšem taky fintu, protože věděl, že přímý útok, domluvy i výhrůžky by třeba celý projekt jen na čas pozdržely – a taky by jeho Džon byl za zrádce. Poslal tedy z dobře vybrané cizí adresy mail jak vlastního synovi, tak jeho komplici: ‚Varování, páni filmaři – všechno prasklo, jdou po vás! Sbalte ten svůj Barrandov a všechno co nejrychleji smažte, jinak máte na krku zvláště nebezpečnou šikanu!‘

A to zafungovalo, takže šikana na onu školu opravdu nedorazila. Zatím...“ [Kynclová 2007: 18 – 20]

V daném případě se jedná o přípravu vydírání, která ovšem není trestná. V případě, že by ho žáci deváté třídy rozeslali, jednalo by se již o vydírání. Za toto provinění jim lze uložit trestní opatření odnětí svobody až na 1,5 roku (nepodmíněně nebo s podmíněným odkladem

na zkušební dobu od 1 do 3 let, popř. za současně vysloveného dohledu probačního úředníka) nebo trestní opatření obecně prospěšných prací od 50 do 200 hodin, popř. peněžité opatření ve výši od 1000 Kč do 500 000 Kč. Současně jim lze uložit i výchovné opatření v podobě výchovného omezení kontaktu s určitými osobami nebo nahradit poškozenému škodu způsobenou svým proviněním.

Dalším příkladem je konzultace s mladistvým (opět z důvodu anonymity použiji jméno Novák) na středisku PMS, ve které je ukázáno, že kromě dohledu, který byl nad klientem vysloven, se probační pracovník zaměřuje také na životní situaci mladistvého a pomáhá mu ji řešit.

„Probační úředník zjišťuje v rámci poučení o dohledu informace o rodině pana Nováka, o jeho životní situaci a pomáhá mu řešit jeho situaci (řešení bydlení, jeho přítelkyně je těhotná, plánování svatby, atd.). Pan Novák shání práci pravidelně, snaží se řešit svou finanční situaci. S družkou mají společný příjem 5,600 Kč (1,700 Kč za nájem, 3,500 Kč dávají matce).

Pan Novák musí dále hradit dluhy VZP – dluhy řádně platí, vše je tedy v pořádku. Pan Novák má dále uhradit bolestné poškozenému (4,200 Kč), je zodpovědný, chce bolestné uhradit ve splátkách, nechce se sejít s poškozeným, ale chce se domluvit zprostředkovaně. Proč? Nebylo by mu to příjemné.

Za úkol dostal vytvořit životopis, dále mu byla nabídnuta možnost rekvalifikace. Pan Novák by o ni měl zájem, chtěl by takovou rekvalifikaci, která je zaměřená konkrétním směrem, aby získal dovednosti v daném oboru.“

Když je člověk ještě mladý, může se dopustit chyby. Jde o to, aby pochopil, co udělal a snažil se svou chybu napravit. Důležité je, aby si uvědomil, komu tím ublížil. Neměl by přitom zapomínat na své nejbližší. Měl by se zamyslet také nad tím, že svým jednáním poškodil společnost, a najít vhodné řešení, jak jí tuto újmu vynahradit.

Následující část práce je zaměřena na statistickou analýzu dat PMS ČR a na dotazníkové šetření.

V první z těchto kapitol srovnávám statistiky Probační a mediační služby ČR za rok 2002 a 2008. Údaje jsou porovnávány v rámci celé ČR i v rámci jednotlivých krajů.

Následuje kapitola týkající se dotazníkového šetření. V této kapitole je zahrnuta pilotáž provedená na základě přímého zúčastněného pozorování, dále předvýzkum provedený na základě osobní konzultace s pracovníkem Probační a mediační služby, předmět a cíl dotazníkového šetření, použité metody, kritická rešerše, hypotézy a samotné výsledky dotazníkového šetření proložené tabulkami a grafy.

10. Statistická analýza PMS ČR za rok 2002 a 2008

S cílem zajištění základních statistických údajů o počtech případů Probační a mediační služby ČR v roce 2002 a 2008 bylo provedeno vyhodnocení jak na úrovni jednotlivých okresů, tak i na úrovni jednotlivých soudních krajů a na úrovni celé republiky. Do tohoto statistického vyhodnocení byly zahrnovány pouze nově evidované případy.

Mladiství klienti a děti mladší 15 let jsou od roku 2005 vyhodnocováni samostatně.

Z rok 2008 střediska PMS v České republice evidovala celkem **25 465 nových případů**. Ve srovnání s celkovým počtem nově evidovaných případů v roce 2002 (**29 291**) zaznamenává rok 2008 oproti roku 2002 pokles o **3826 případů méně** (tj. o 13%).

Z dílčích údajů (Tabulka I) za rok 2008 vyplývá, že z celkového počtu nově evidovaných případů bylo **4 111 případů** (tj. 14,9%) evidováno v souvislosti s trestnou činností **dětí ml. 15 let a mladistvých**, **657 případů** (tj. 2,4%) spadá do oblasti trestné činnosti spojené s **drogovou problematikou** a **39 případů** (tj. 0,1%) bylo evidováno ve spojení s trestnou činností s **extremistickým podtextem**.

Tabulka I: Celkový počet evidovaných případů - souhrn za ČR

Nově evidované případy PMS ČR	2002	%	2008	%
Celkově evidováno	29 291	100%	25 465	100%
z toho TČ mládeže	2 267	7,7%	4 111	14,9%
z toho TČ spojená s drogami	765	2,6%	657	2,4%
z toho TČ spojená s extremismem	75	0,3%	39	0,1%

Ve srovnání s údaji za rok 2002 lze říci, že podíl případů evidovaných za rok 2008 v souvislosti s trestnou činností mládeže stoupl o 7,2%. Podíl případů v souvislosti s drogovou problematikou a podíl případů spojených s extremismem mírně klesl o 0,2%.

Následující údaje v Tabulce II srovnávají údaje za rok 2008 s údaji za rok 2002 vypovídající o obecném poklesu počtu nově evidovaných případů v rámci celé republiky o 13%. Z podrobnějších údajů za jednotlivé soudní kraje je patrné, že **za sledované období r. 2008 ve srovnání s rokem 2002 nastal největší pokles v Jihočeském soudním kraji** (o 9,9%) a **nejvyšší přírůstek zaznamenal kraj Severočeský** (o 6,7%).

Tabulka II: Celkový počet evidovaných případů - přehled v rámci jednotlivých soudních krajů

Soudní kraj	2002	%	2008	%	Rozdíl (%)
Praha	3 229	11%	1 792	7%	-4%
Střední Čechy	2 993	10,2%	2 685	10,5%	+0,3%
Jižní Čechy	5 106	17,4%	1 915	7,5%	-9,9%
Západní Čechy	1 970	6,7%	2 724	10,7%	+4%
Severní Čechy	3 329	11,3%	4 571	18%	+6,7%
Východní Čechy	2 834	9,7%	2 371	9,3%	-0,4%
Jižní Morava	5 546	18,9%	4 711	18,5%	-0,4%
Severní Morava	4 284	14,6%	4 696	18,4%	+3,8%
Celkem ČR	29 291	100%	25 465	100%	0

Agenda dospělých klientů

Největší vytíženost středisek PMS v rámci **vykonávacího řízení u dospělých klientů** byla v agendě spojené se zajištěním výkonu trestu **obecně prospěšných prací** – jednalo se celkem o **12 870 případů** (tj. 70,3% z celkového počtu 18 296 případů evidovaných v rámci vykonávacího řízení dospělých klientů). Druhou nejvytíženější oblastí činnosti středisek PMS v této fázi trestného řízení byla oblast probace, tj. oblast zajištění výkonu dohledu a kontroly uložených přiměřených povinností a omezení v rámci institutů podmíněného odsouzení a PAROLE, tj. podmíněného propuštění z výkonu trestu – celkem 4 647 případů (tj. 25,4%) – viz. Tabulka III.

Tabulka III: Dílčí počet případů evidovaných v rámci vykonávacího řízení dospělých klientů

Rok	OPP		Probační a parolová činnost	
	počet	%podíl	počet	%podíl
2002	15 368	66,9%	6 829	29,8%
2008	12 870	70,3%	4 647	25,4%

Oproti roku 2002, kdy se jednalo celkem o **15 368 případů** v rámci vykonávacího řízení u dospělých klientů, v oblasti agendy spojené s **výkonem trestu OPP** klesl tento počet v roce 2008 o **2 498 případů** (tj. o 3,4%) a o **2 182 případů** (tj. o 4,4%) v oblasti spojených s **výkonem probace a parole**.

Agenda dětí ml. 15 let a mladistvých klientů

PMS ČR od roku 2005 ve svých statistikách nově vyčleňuje agendu dětí mladších 15 let a mladistvé klienty.

V rámci PMS ČR bylo v roce 2005 nově evidováno **3 780 případů mladistvých a dětí ml. 15 let**, z toho pak **1 830** (tj. 48,4%) tvořily případy **evidované v rámci přípravného řízení a řízení před soudem** a **1 950** (tj. 51,6%) tvořily případy evidované v rámci **vykonávacího řízení** (viz. Tabulka IV).

Tabulka IV: Podíl případů evidovaných v přípravném a vykonávacím řízení na celkovém počtu evidovaných případů

Děti ml.15 let a mladiství	Celkem evidováno	Přípravné řízení a řízení před soudem	Vykonávací řízení	Př.ř.%	Vyk.ř.%	Celkem v %
2005	3 780	1 830	1 950	48,4%	51,6%	100,0%
2008	4 111	2 034	2 077	49,5%	50,5%	100,0%

V rámci PMS ČR bylo v roce 2008 evidováno **4 111 případů mladistvých a dětí ml. 15 let**, z toho pak **2 034** (tj. 49,5%) tvořily případy **evidované v rámci přípravného řízení a řízení před soudem** a **2 077** (tj. 50,5%) tvořily případy evidované v rámci **vykonávacího řízení**. Ve srovnání s celkovým počtem nově evidovaných případů v roce 2005 počet nově evidovaných případů v roce 2008 představuje nárůst **o 331 případů**. Z pohledu srovnání případů evidovaných v rámci přípravného řízení a řízení před soudem stoupl počet **o 204 případů** a v rámci vykonávacího trestního řízení stoupl počet **o 127 případů**.

V rámci jednotlivých soudních krajů vypadala situace v oblasti počtů v rámci přípravného řízení a řízení před soudem a v rámci vykonávacího řízení v roce 2005 následovně (viz Tabulka V). V tabulce je již uvedeno dělení případů na ty, které byly řešeny podle přijatého zákona č. 218/2003 Sb. (označené „218“) a na ostatní případy, které byly řešeny podle trestního zákona.

Tabulka V: Počet případů evidovaných v rámci vykonávacího řízení - přehled v rámci jednotlivých soudních krajů

2005	Přípravné řízení 218	Vykonávací řízení 218	Vykonávací řízení	Celkem absolut.	Celkem v %	Spácháno dětmi 0-14
Praha	97	79	33	209	5,5%	34
Střední Čechy	77	145	33	255	6,7%	59
Jižní Čechy	252	102	37	391	10,3%	81
Západní Čechy	197	110	72	379	10,0%	100
Severní Čechy	350	201	89	640	16,9%	105
Východní Čechy	193	171	72	436	11,5%	96
Jižní Morava	307	248	123	678	17,9%	114
Severní Morava	357	322	113	792	21,0%	220
Celkem ČR	1 830	1 378	572	3 780	100,0%	809
Celkem v %	48,4%	36,5%	15,1%	100,0%		

V rámci jednotlivých soudních krajů za rok 2008 vypadala situace v oblasti počtů případů v rámci přípravného řízení a řízení před soudem a v rámci vykonávacího řízení následovně (viz. Tabulka VI).

Tabulka VI: Počet případů evidovaných v rámci přípravného a vykonávacího řízení - přehled v rámci jednotlivých krajích

2008	Přípravné řízení	Vykonávací řízení	Celkem v absolut.	Celkem v %	Spácháno dětmi 0-14	Celk. počet včetně dospělých	Mlad. V % k celkovému počtu
Praha	44	100	144	3,5%	29	1 792	8,0%
Střední Čechy	77	198	275	6,7%	78	2 685	10,2%
Jižní Čechy	235	129	364	8,9%	72	1 915	19,0%
Západní Čechy	266	199	465	11,3%	120	2 724	17,1%
Severní Čechy	311	334	645	15,7%	101	4 571	14,1%
Východní Čechy	145	269	414	10,1%	120	2 371	17,5%
Jižní Morava	360	420	780	19,0%	183	4 711	16,6%
Severní Morava	596	428	1 024	24,9%	390	4 696	21,8%
Celkem v ČR	2 034	2 077	4 111	100,0%	1 093	25 465	16,1%
Celkem v %	19,5%	50,5%	100,0%		26,6%		

Z Tabulek V a VI vyplývá, že u **přípravného řízení a řízení před soudem** počet nově evidovaných případů dětí ml. 15 let a mladistvých klientů že od roku 2005 stoupl jejich nejvíce v **Severomoravském kraji** a to **o 239 případů**, dále v **Západočeském kraji o 69** a v **Jihomoravském kraji celkem o 53 případů**. Naopak největší pokles počtu případů zaznamenala **Praha** (o 53 případů méně), **Východočeský kraj** (o 48 případů méně) a **Severočeský kraj** (o 39 případů méně). Situace se nezměnila ve **Středočeském kraji**, kde počet případů zůstává stejný (77 případů).

11. Dotazníkové šetření

11.1 Pilotáž

Pilotáž byla provedena technikou přímého zúčastněného pozorování – účastí na konzultacích probačních pracovníků s klienty na středisku PMS Chrudim.

Technikou přímého zúčastněného pozorování jsem zjišťovala, zda při osobních konzultacích s klienty skutečně dochází ze strany probačních úředníků a asistentů k naplňování cílů a poslání PMS a zda jsou splňovány principy činnosti PMS. Zde jsem se přesvědčila o tom, že probační pracovníci musí ke svým klientům přistupovat individuálně podle jejich potřeb. Výsledným poznatkem mého pozorování bylo zjištění, že ne všichni klienti střediska PMS Chrudim jsou ochotni spolupracovat. Projevují značnou nedůvěru a téměř žádný respekt k probačním pracovníkům. Na druhou stranu většina klientů, se kterými jsem se setkala, byli ochotní se změnit a udělat něco se svou stávající životní situací. V takových případech byla radost pozorovat zlepšení, která u nich nastala, např. urovnání vztahů v rodině, nalezení zaměstnání, bydlení, schopnost znovuzapojení se do běžného chodu života, atd.

11.2 Předvýzkum

Předvýzkum byl proveden na základě osobní konzultace se současným vedoucím střediska PMS Chrudim Mgr. Janem Skálou.

Emailem mu byly zaslány hypotézy spolu s dotazníkem, který mi vyplnil. Při schůzce jsme řešili, zda jsem neopomněla nějakou důležitou hypotézu, dále pak jejich formulaci. U dotazníku jsme řešili důležitost daných otázek, zda je vhodné některé pokládat a zda jsou správně formulované. Prodiskutovali jsme i jeho odpovědi. U některých z nich jsme narazili na problém, jak si který pracovník vyloží určitou otázku. Byly proto upraveny tak, aby k něčemu takovému nedošlo v samotném dotazníkovém šetření.

Po důkladném zvažování byla vyškrtnuta jedna z pracovních hypotéz týkající se jednání pracovníků PMS ČR s jejich klienty v souladu s lidskými právy a svobodami. Rovněž byly vypuštěny i otázky vztahující se k této hypotéze.

11.3 Předmět a cíl

Cílem výzkumu, jak už vyplývá z názvu bakalářské práce, je zjistit, jak se pracovníci Probační a mediační služby ČR dívají na tuto instituci, zda se ztotožňují s jejím posláním a cíli. Cílovou skupinu tvoří úředníci a asistenti Probační a mediační služby ČR.

Předmětem zkoumání jsou pak jejich postoje a názory k posláním a cílům Probační a mediační služby ČR.

11.4 Metody

Pilotáž byla provedena formou přímého zúčastněného pozorování při osobních konzultacích zaměstnanců PMS ČR s jejich klienty. Toto pozorování proběhlo se souhlasem klientů.

Výzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření. Na jeho základě budu moci přijmout nebo zamítnout hypotézy, které jsem si předem stanovila. V dotazníku byly využity otázky uzavřené, otevřené a škálové. Potřebná data jsou sebrána podle předem sestaveného dotazníku o 22 otázkách. Dotazník byl rozeslán emailem pracovníkům Probační a mediační služby ČR ve formě odkazu na příslušnou webovou stránku. Zaměstnanci PMS byli předem seznámeni s problematikou tohoto projektu.

Dotazník byl sestaven za asistence bývalé vedoucí střediska PMS Chrudim.

Jako samostatný výzkum je uvedena statistická analýza PMS ČR za rok 2002 a 2008.

11.5 Kritická rešerše

Na podobné téma jsem žádný výzkum nenalezla. Přesto se mi podařilo nalézt řadu bakalářských a diplomových prací zaměřujících se na tuto problematiku jak z teoretického hlediska (práce zaměřené na popis této instituce), tak z hlediska praktického (výzkumy zaměřené např. na adaptaci jedinců do společnosti po návratu z výkonu trestu odnětí svobody, možnosti vlivu rodiny na průběh probačního dohledu u mladistvých klientů, atd.). Jako příklad bych chtěla uvést tři práce, kterými jsem si inspirovala.

První z nich je diplomová práce na téma: Probační a mediační služba ve vztahu k mladistvým delikventům v kraji Vysočina (autor Mgr. Jan Jílek, Masarykova univerzita Brno), který ve své práci využívá případových studií k analýze chování mladistvých a snaží se v nich nalézt obecné znaky, které mohly zapříčinit delikventní chování. Ve své práci uvádím celkem 4 případové studie, poslední z nich je pouze takovou ukázkou toho, za jaké jednání se děti a mladiství mohou dostat do křížku se zákonem a skončit tak v rukou probačních pracovníků.

Další dvě bakalářské práce využívají pro svůj výzkum dotazníkového šetření a sekundární analýzu statistických dat PMS ČR. Jsou to práce: Alternativní tresty a jejich problém v praxi (autor Bc. Lenka Petrboková, Jihočeská univerzita České Budějovice) a Role Probační a mediační služby v resocializaci romských delikventů (autor Bc. Leona Lojdrová, opět Jihočeská univerzita České Budějovice). Jedním z mých cílů je pomocí dotazníkového šetření zjistit, zda se pracovníci PMS ČR ztotožňují s posláním a cíli této instituce a dále pak analýzou statistických dat za rok 2002 a 2007 porovnat údaje v rámci jednotlivých krajů a nalézt nějaké souvislosti s odpověďmi z dotazníků.

11.6 Hypotézy

Snahou je potvrdit či vyvrátit, zda se zaměstnanci PMS ČR ztotožňují s posláním a cíli Probační a mediační služby ČR, a to pomocí dotazníkového šetření, které bylo rozesláno emailem pracovníkům PMS ČR ve všech krajích ČR.

Obecná hypotéza:

Zaměstnanci PMS ČR se ztotožňují s posláním a cíli PMS ČR.

Pracovní hypotézy:

1. Probační úředníci a asistenti mají dostatek času plně se věnovat svým klientům.
2. Pravidelné docházení klienta na středisko PMS ČR má na něj kladný vliv.
3. U prvopachatelů a pachatelů s méně závažnou trestnou činností je větší pravděpodobnost, že v budoucnu nebudou páchat další trestnou činnost.
4. Mediace je účinnou formou alternativního způsobu řešení konfliktů.
5. Zapojení poškozeného do „procesu“ odškodnění vede k obnovení jeho důvěry a pocitu bezpečí.

Dotazník obsahuje celkem 22 otázek – první 4 otázky zjišťují, kde se jedná o muže či ženu, v jakém kraji dotyčná osoba působí, jak dlouho pracuje u PMS a jaká je její specializace.

Další otázky se týkají jednotlivých hypotéz. Zvoleny byly škálovací otázky doplněné o otázky otevřené, kde měli možnost pracovníci PMS upřesnit svou odpověď nebo dále rozvést určitý problém. V poslední otázce jsem jim dala možnost, aby se mohli vyjádřit k jakékoliv otázce v dotazníku nebo doplnit něco, co jim v dotazníku naopak chybělo a co je třeba neopomenout.

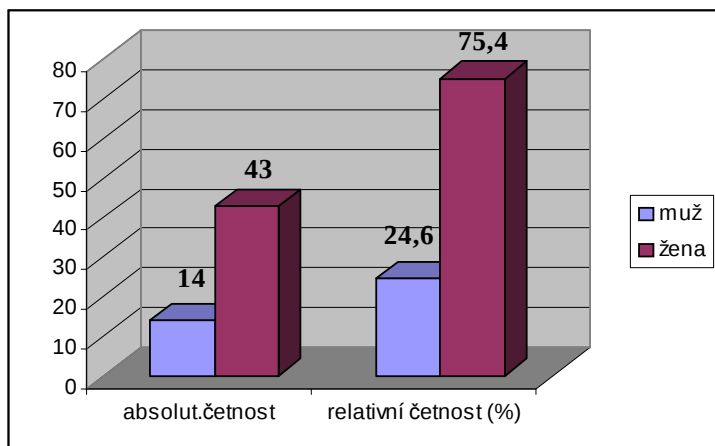
Dotazník byl vytvořen jako webová stránka (<http://vyzkum-pms.wz.cz>) a tím byla zaručena anonymita při jeho vyplňování. Odkaz spolu s prosbou o vyplnění a stručným přiblížením výzkumu jsem rozeslala všem pracovníkům PMS ČR na jejich pracovní emaily.

Hypotézy a dotazník byly sestaveny za asistence bývalé vedoucí střediska PMS Chrudim Mgr. Pavly Hurtové. Dále pak v rámci předvýzkumu znovu zkontrolovány a následně upraveny se současným vedoucím střediska PMS Chrudim Mgr. Janem Skálou.

11.7 Výsledky šetření

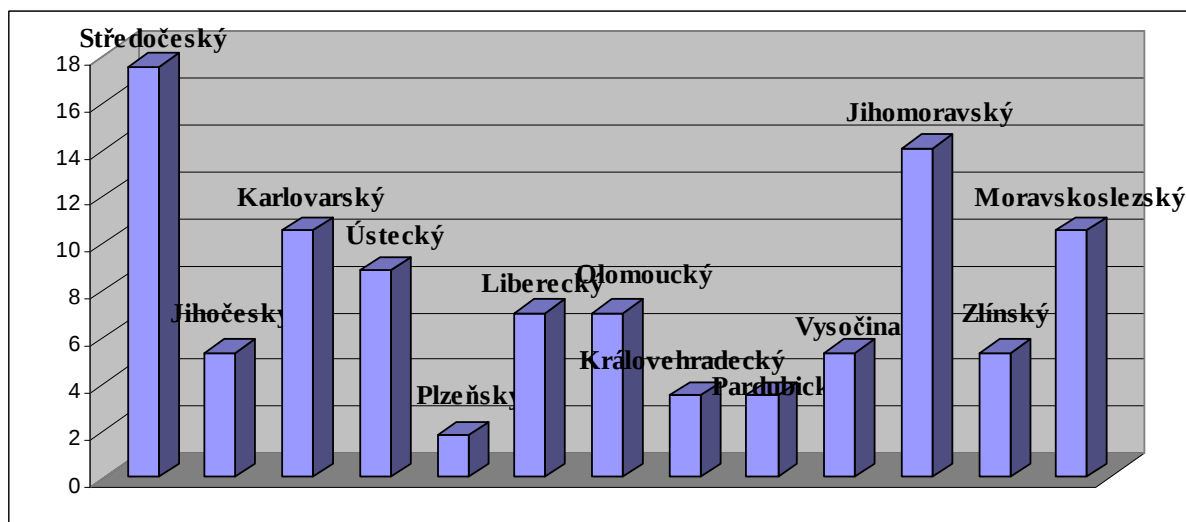
Dotazník byl určen pracovníkům všech středisek PMS ČR. Celkem bylo rozesláno něco přes 300 dotazníků. Vzhledem k tomu, že byl dotazník rozeslán prostřednictvím emailu, očekávala jsem nízkou návratnost (kolem 50 dotazníků). Celkem se mi jich vrátilo 57, z toho 14 (24,6%) mužů a 43 (75,4%) žen (viz. Obrázek 1).

Obrázek 1: Rozdělení podle pohlaví (absolutní a relativní četnosti)

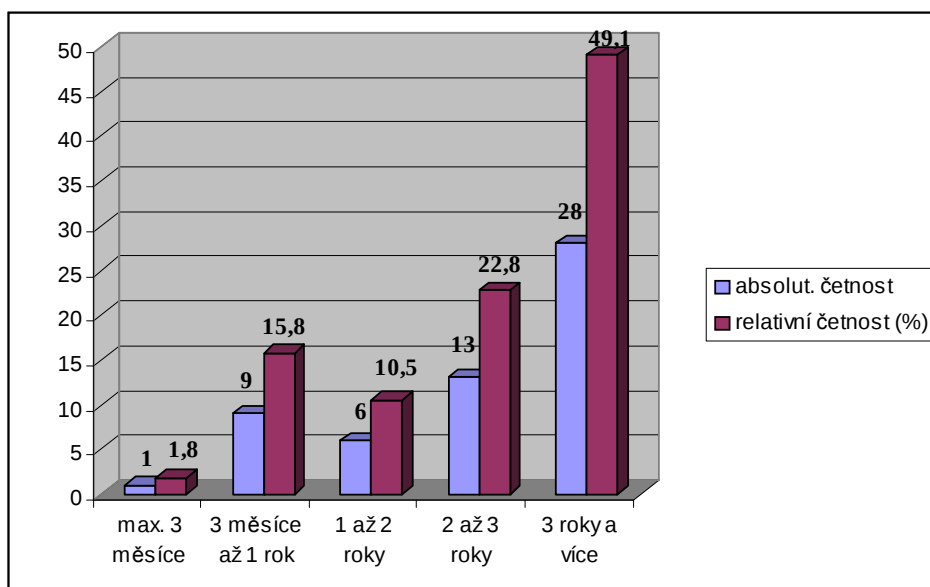
Z celkového počtu 13 krajů (Praha byla zahrnuta do kraje Středočeského) jsem získala 10 (17,5%) odpovědí ze Středočeského kraje, 3 odpovědi (3,5%) z Jihočeského kraje, 6 odpovědí (10,5%) z Karlovarského kraje, 5 odpovědí (8,8%) z Ústeckého kraje, 1 odpověď (1,8%) z Plzeňského kraje, 4 odpovědi (7%) z Libereckého kraje, 4 odpovědi (7%) z Olomouckého kraje, 2 odpovědi (3,5%) z Královéhradeckého kraje, 2 odpovědi (3,5%) z Pardubického kraje, 8 odpovědí (14%) z Jihomoravského kraje, 3 odpovědi (5,3%) ze Zlínského kraje, 6 odpovědí (10,5%) z Moravskoslezského kraje a 3 odpovědi (5,3%) z kraje Vysočina (viz. Obrázek 2).

Obrázek 2: Rozdělení podle krajů (relativní četnosti v %)

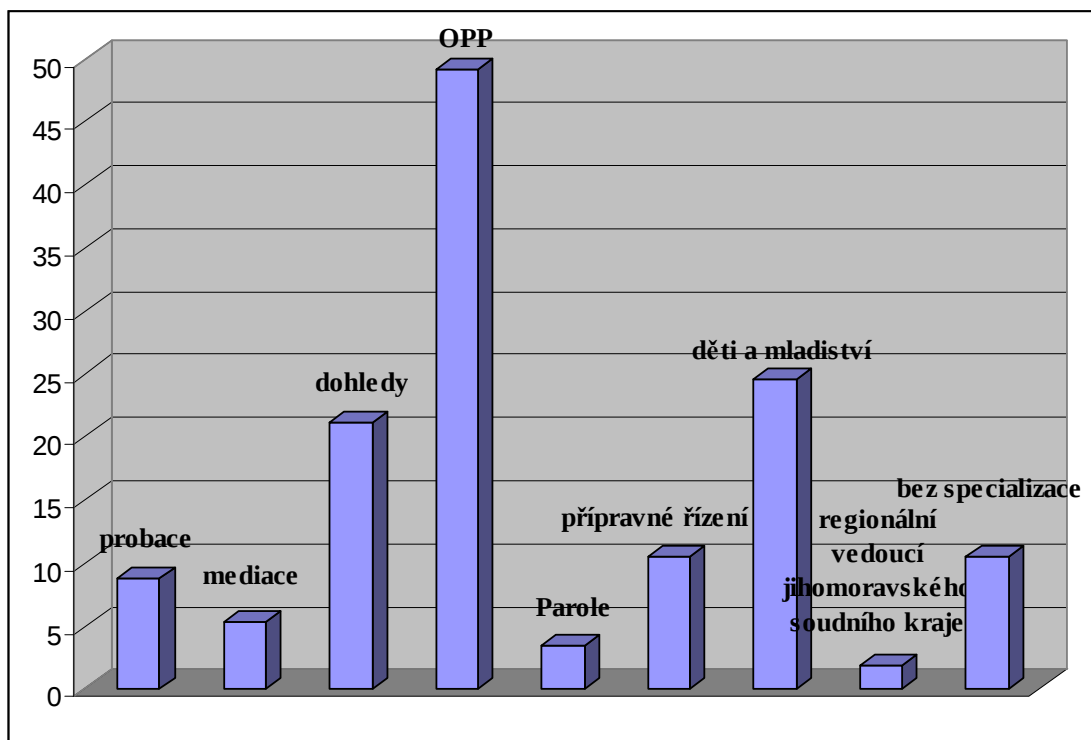
Z celkového počtu 57 respondentů 1 respondent(1,8%) pracuje u PMS ČR maximálně tři měsíce, 9 respondentů (15,8%) necelý rok, 6 respondentů (10,5%) jeden až dva roky, 13 respondentů (22,8%) dva až tři roky a 28 respondentů (49,1%) tři roky a více (viz.Obrázek 3).

Obrázek 3: Rozdělení podle délky pracovního poměru (absolutní a relativní četnosti)

V následující otázce jsem zjišťovala specializaci pracovníků PMS. Podle došlých odpovědí jsem vyčlenila 7 základních kategorií: probace, mediace, přípravné řízení, dohledy, obecně prospěšné práce, parole a práce s dětmi a mladistvými. Celkem 6 (10,5%) z nich nemá žádnou specializaci (viz. Obrázek 4).

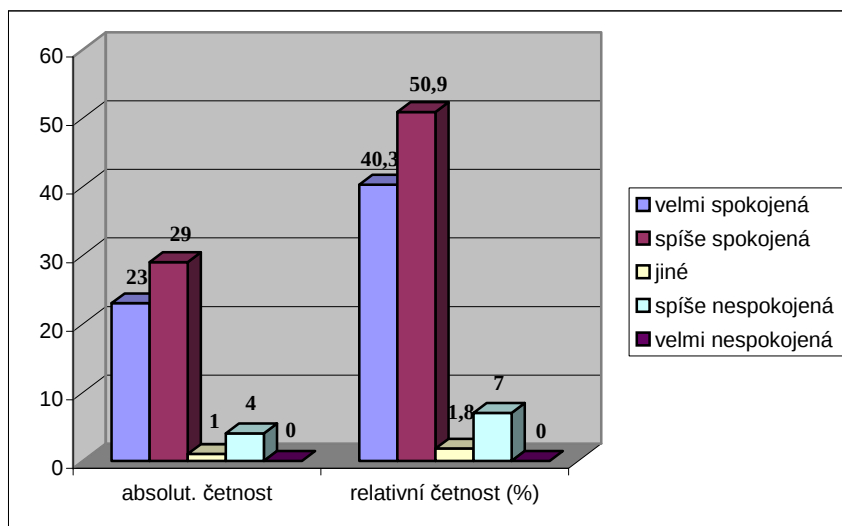
Obrázek 4: Rozdělení podle specializace (relativní četnosti v %)

(Podrobnější přehled naleznete v příloze - viz. Tabulka 4.)

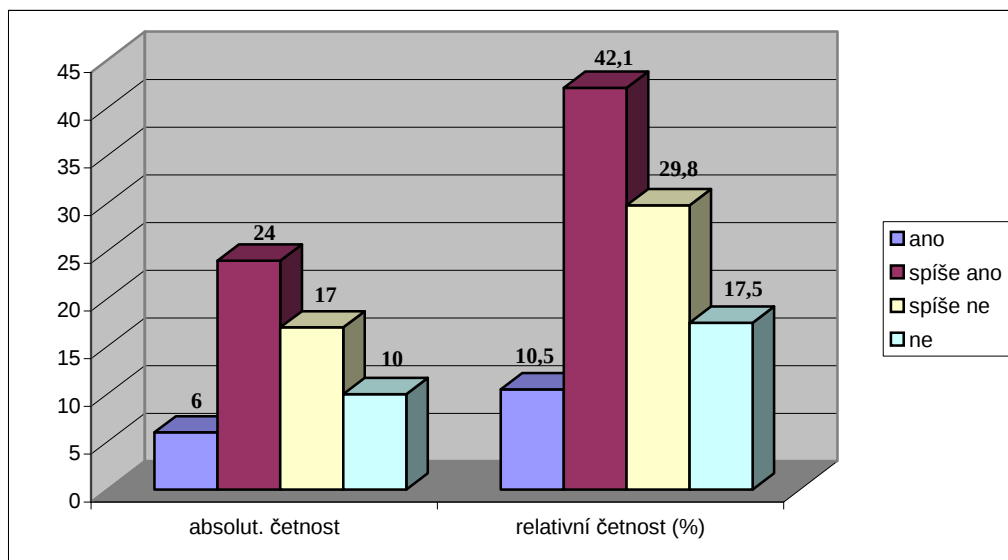
Co se týče spokojenosti pracovníků PMS se svou pracovní agendou, je 23 respondentů (40,3%) velmi spokojeno a 29 respondentů (50,9%) spíše spokojeno se svou pracovní agendou. 4 respondenti (7%) jsou spíše nespokojeni a 1 z respondentů zaškrtl možnost jiné, kde uvedl, že je spokojen (viz. Obrázek 5).

Obrázek 5: Rozdělení podle spokojenosti s pracovní agendou (absolutní a relativní četnosti)

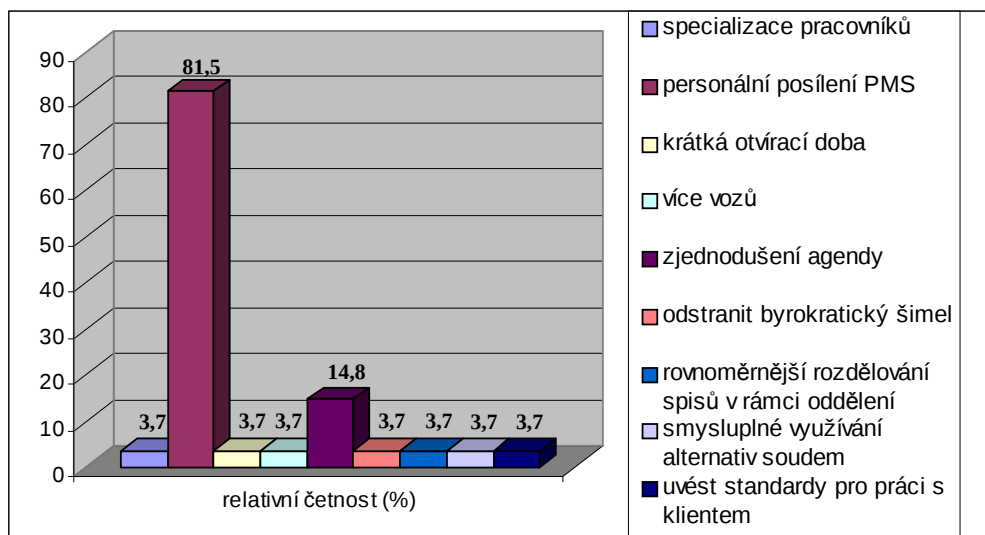
Na otázku, zda si pracovníci PMS myslí, že mají dostatek času věnovat se svým klientům, odpověděli takto: 6 respondentů (10,5%) ano, 24 respondentů (42,1%) spíše ano, 17 respondentů (29,8%) spíše ne a 10 respondentů (17,5%) ne (viz. Obrázek 6).

Obrázek 6: Rozdělení podle možnosti času na klienty (absolutní a relativní četnosti)

V případě, že respondenti odpověděli ne nebo spíše ne, doplnili své odpovědi v následující otázce: z celkových 27 respondentů by 22 respondentů (81,5%) uvítalo personální posílení PMS a 4 respondenti (14,8%) zjednodušení pracovní agendy – administrativa je příliš složitá a zdlouhavá. Po 1 respondentovi (3,7%) pak odpovídali – pracovníci PMS by uvítali větší počet služebních vozů, je třeba odstranit „byrokratický šimel“ táhnoucí se napříč celou PMS, rovnoměrněji rozdělovat spisy v rámci oddělení, specializovat se na určitou pracovní agendu (ve střediscích, kde úředníci žádnou specializaci nemají). Dále by podle pracovníků PMS měly soudy smysluplněji využívat alternativ, PMS by měla uvést standardy pro práci s klientem (kolik času reálně potřebuje pracovník pro určitý pracovní úkon), aby bylo měřitelné, jestli je schopen svěřenou agendu spravovat v náležité kvalitě či nikoli a 1 z respondentů si stěžoval na krátkou otvírací dobu (jejich středisko sídlo v budově jiné instituce). (viz. Obrázek 7)

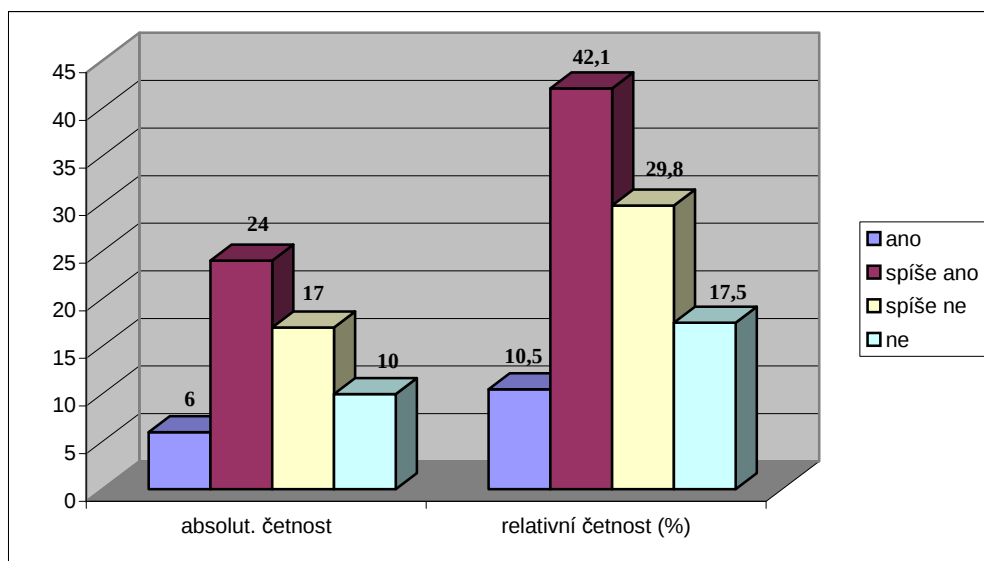
Obrázek 7: Rozdělení podle způsobů řešení (absolutní a relativní četnosti)

Z těchto odpovědí mě nejvíce překvapilo personální obsazení některých středisek a počet spisů na jednoho probačního pracovníka. Např. Na okres Kladno jsou pouze tři probační pracovníci (v porovnání se 7 trestními soudci a 12 státními zástupci pro tento okres). Středisko v Brně zajišťuje dva soudy a je zde jen 13 probačních pracovníků. Jeden z nich má přitom kolem 300 živých spisů a podobně na tom jsou i spolupracovníci, kteří zajišťují výkon OPP. Při těchto počtech nelze s klienty kvalitně pracovat (optimální počet je kolem 80 až 100 spisů na jednoho pracovníka).

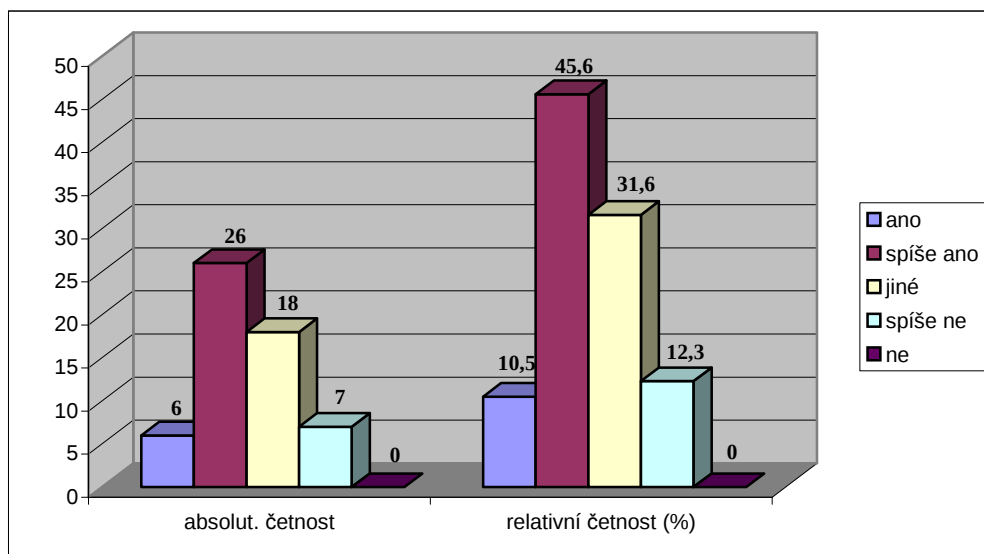
Na otázku, zda se probačním pracovníkům daří udržovat profesionální přístup ke svým klientům odpovídali takto: 32 respondentů (56,1%) se domnívá, že ano, 25 respondentů (43,9%) spíše ano. Zbylé dvě možnosti - spíše ne a ne – nezvolil nikdo (viz. Obrázek 8).

Obrázek 8: Rozdělení podle míry profesionálního přístupu (absolutní a relativní četnosti)

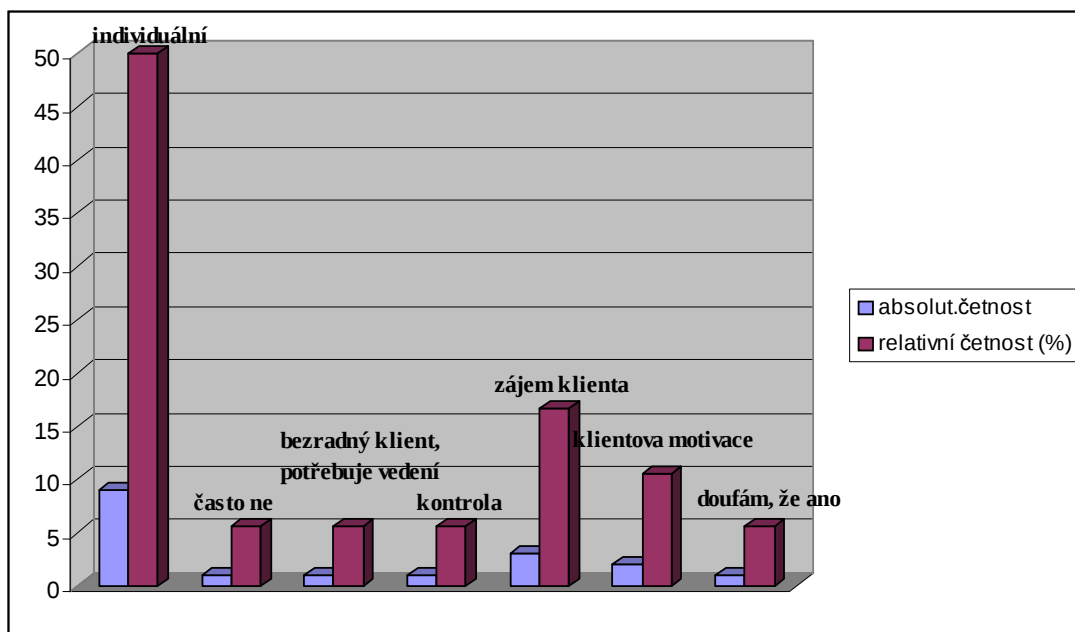
Pravidelné docházení klientů na střediska PMS by mělo vést k tomu, aby klienti pomocí získali správné návyky a aby se znovu začlenili do života společnosti. Celkem 6 respondentů (10,5%) se domnívá, že pravidelné docházení na PMS působí na klienta kladně. 26 respondentů (45,6%) zvolilo spíše ano. Spíše ne zvolilo 7 respondentů (12,3%). Možnost jiné si vybralo 18 respondentů (31,6%). (viz. Obrázek 9)

Obrázek 9: Rozdělení podle názorů na pravidelné docházení do PMS (absolutní a relativní četnosti)

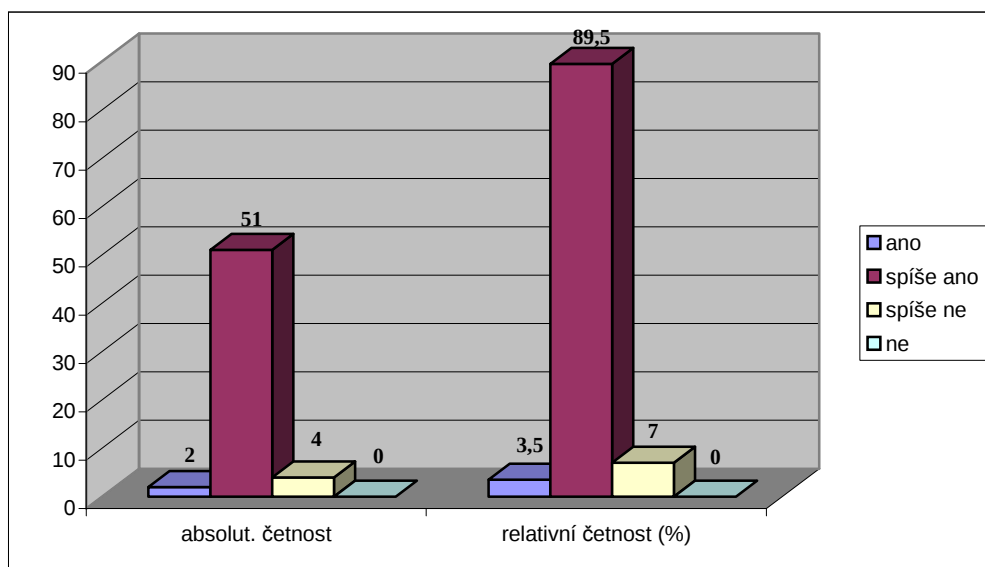
U možnosti JINÉ nejčastěji uvádějí tyto důvody: je to velice individuální, hodně záleží na osobě klienta. Pravidelně docházejí hlavně klienti, kteří jsou bezradní a potřebují pomoc, jsou k tomu nějakým způsobem motivováni nebo projeví zájem napravit se (viz. Obrázek 10).

Obrázek 10: Rozdělení podle odpovědí na možnost JINÉ (absolutní a relativní četnosti)

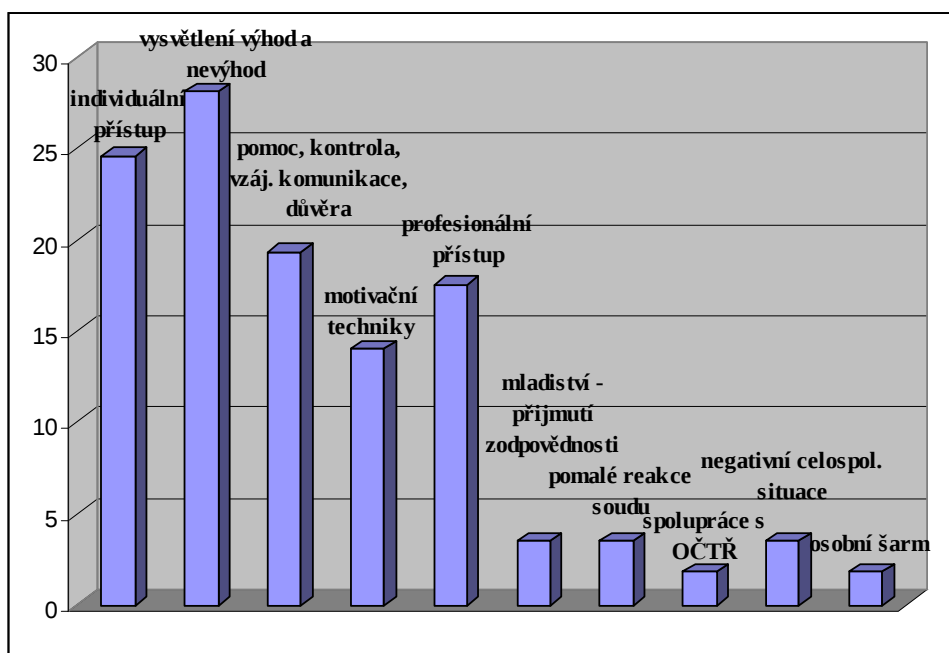
Otázka motivace klientů je položena v následující otázce: 2 z respondentů (3,5%) uvedli, že se jim daří motivovat klienty ke spolupráci, 51 respondentů (89,5%) odpovědělo spíše ano. Možnost spíše ne zvolili 4 z respondentů (7%). (viz. Obrázek 11)

Obrázek 11: Rozdělení podle míry motivace (absolutní a relativní četnosti)

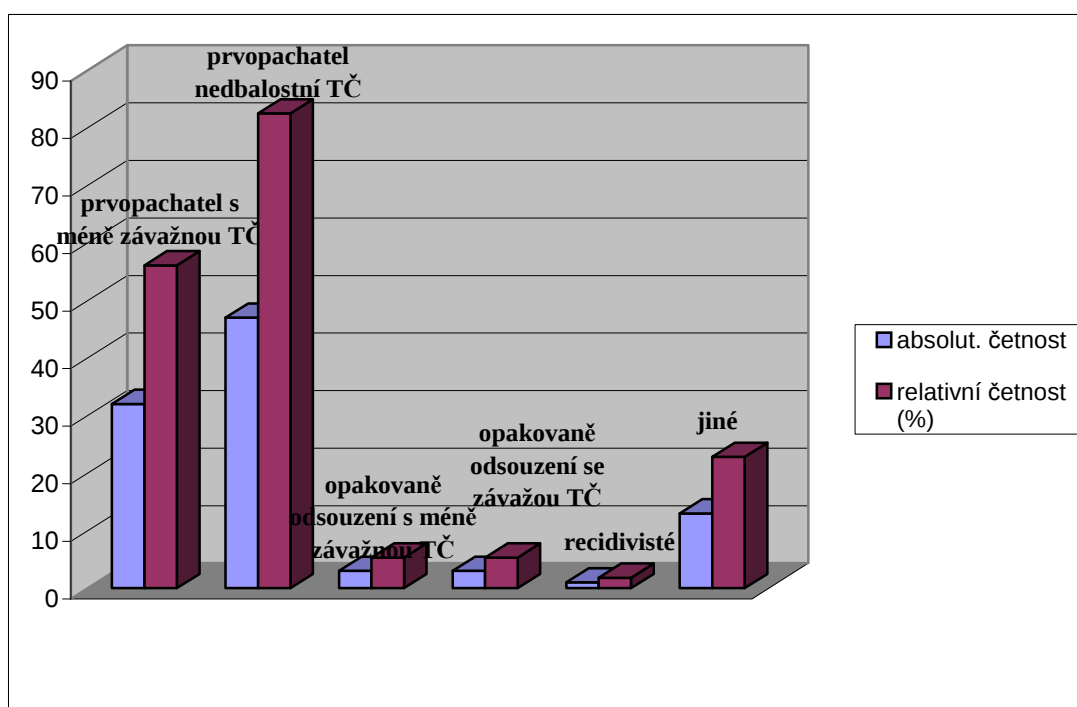
V následující otázce se mohli probační pracovníci vyjádřit k tomu, jakým způsobem se jim daří motivovat klienty, případně důvody nezdaru. 14 respondentů (24,6%) přistupuje ke klientům individuálně. 16 respondentů (28,1%) motivuje klienty tím, že jim vysvětlí výhody a nevýhody uloženého trestu a tím je chtějí přimět, aby spolupracovali. 11 respondentů (19,3%) uvádí jako svůj prostředek pomoc, kontrolu, vzájemnou komunikaci a důvěru, 8 respondentů (14%) využívá motivační techniky, 10 respondentů (17,5%) přistupuje ke svým klientům profesionálně (vytyčí si s klientem reálné cíle, zadávají jim úkoly, jako nástroj jim slouží rozhovor, techniky komunikace). 2 respondenti (3,5%) uvádí, že u mladistvých je to o přijetí zodpovědnosti, důležitá je přitom spolupráce s rodiči, další 2 (3,5%) respondenti uvádí nedostatky soudu – pomalé reakce, chybějící jasné a rychlé zpětné vazby. Klient vidí, že při porušení podmínek neprijde ihned nějaká sankce, a proto nemá důvod dodržovat předem stanovená pravidla. Další respondent je naopak spokojen se spoluprací s OČTŘ, 2 z respondentů (3,5%) uvádějí jako důvod negativní celospolečenskou situaci, důvodem je např. to, že rodiče nemají na své děti dostatek času, nevychovávat je. A 1 respondent (1,8%) uvedl jako prostředek motivace osobní šarm (viz. Obrázek 12).

Obrázek 12: Rozdělení podle způsobů motivace (relativní četnosti v %)

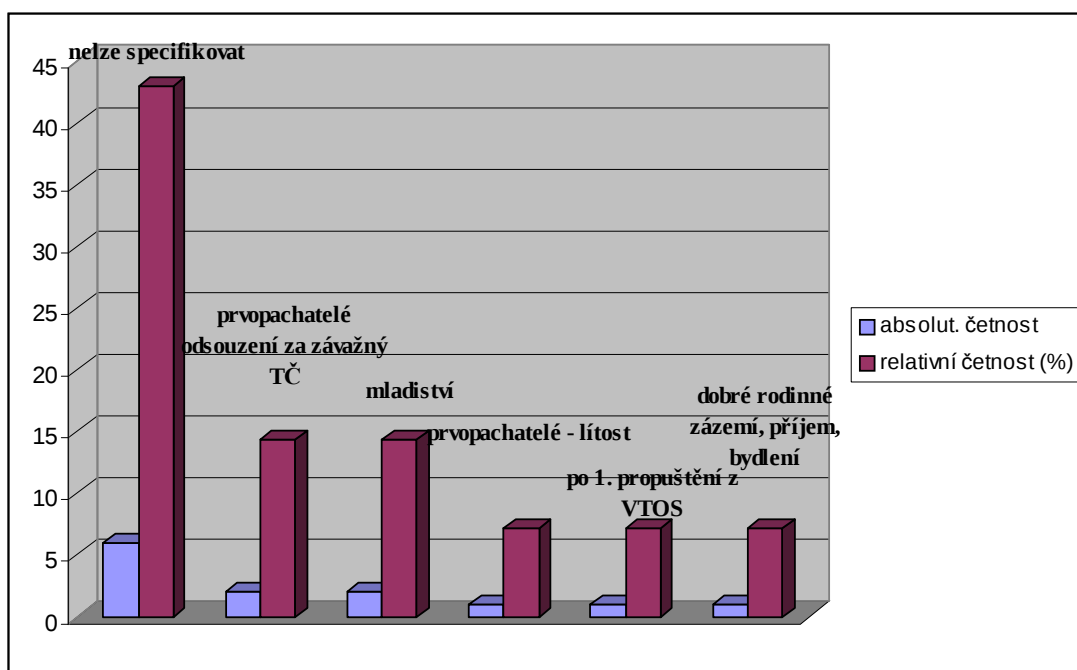
Další otázka byla zaměřena na to, u kterých klientů PMS je největší pravděpodobnost, že v budoucnu nebudou páchat další trestnou činnost. Výsledky byly následující: 47 respondentů (82,5%) se domnívá, že největší šance mají prvopachatelé odsouzení za nedbalostní trestný čin, na druhém místě jsou uváděni prvopachatelé s méně závažnou trestnou činností (56,1%), na třetím místě byla volena možnost jiné (22,8%), jako čtvrtí opakovaně odsouzení s méně závažnou trestnou činností a opakovaně odsouzení se závažnou trestnou činností (obě skupiny po 5,3%). U recidivistů je podle respondentů tato pravděpodobnost velmi malá (1,8%). (viz. Obrázek 13).

Obrázek 13: Rozdělení podle typu pachatele (absolutní a relativní četnosti)

Možnost JINÉ volili respondenti z těchto důvodů: 6 respondentů uvedlo, že to takto nelze specifikovat, každý klient je individuální. 2 respondenti uvedli, že zde chyběla možnost prvopachatelé odsouzení za závažný trestný čin. Další 2 respondenti uvedli jako další možnost mladistvé jakožto samostatnou skupinu. Po jedné odpovědi jsou uvedeni prvopachatelé, kteří svého činu litují, pachatelé po prvním propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a pachatelé, kteří mají dobré rodinné zázemí, příjem a bydlení (viz. Obrázek 14).

Obrázek 14: Rozdělení podle odpovědi na možnost JINÉ (absolutní a relativní četnosti)

V otázce č. 13 měli probační pracovníci možnost zdůvodnit svou volbu. Jejich odpovědi jsem rozdělila celkem do 6 skupin podle toho, jaký typ pachatele respondenti zvolili v předešlé otázce:

1. prvopachatelé s méně závažnou TČ

Mezi nejčastěji uváděné důvody zahrnuli respondenti to, že rozhodující je osobnost pachatele, ke každému se musí přistupovat individuálně. Důležitou roli zde hraje rodinné zázemí, příjem, bydlení, ale i morální vyspělost pachatele, jeho hodnoty. S přibývajícím věkem je u odsouzených se stabilním zázemím recidiva méně častá, rozšiřuje se interval a dochází k méně závažným formám TČ (jak ukazují některé výzkumy). Muži mezi 20 až 40 roky jsou nejrizikovější skupinou, vliv na to má počátek kriminální kariéry už od dětství (vliv rodiny a výchovy).

Někteří prvopachatelé jsou podle pracovníků PMS vyplašení, mají velkou snahu své jednání odčinit.

2. prvopachatelé odsouzení za nedbalostní TČ

Opět je zde uvedeno, že případ od případu je individuální, i prvopachatel může být časem recidivista. Ale právě proto, že se jedná o nedbalostní TČ (většinou dopravní nehoda, neplacení výživného, výtržnictví), jde o ojedinělé vybočení z jinak řádného života, klient nechce být „ocejchován“ trestnou činností, jde mu o čistý trestní rejstřík, bere celý proces trestního řízení jako ostudu. Důležitá je ale osobnost pachatele, jeho sociální zázemí, rodina, vzdělání, zaměstnání, atd. U těchto pachatelů vidí probační pracovníci smysl alternativních trestů.

3. opakovaně odsouzení s méně závažnou TČ

Nedá se to jednoznačně říci. Pokud je někdo prvopachatel, může to znamenat, že šlápl vedle, poučí se z toho nebo také může jít o mladého člověka, který teprve začíná svou kriminální kariéru. Obecně je ale větší riziko opakování trestné činnosti u recidivistů, pro které je již o trochu těžší vrátit se do „normálního“ života, najít si práci apod.

4. opakovaně odsouzení se závažnou TČ

Pachatelé odsouzení za závažný trestný čin jsou většinou tak potrestáni, že se další trestné činnosti vyhýbají.

5. recidivisté

Odpovědi byly stejné jako u skupiny č.3. U recidivistů se chování špatně mění.

6. jiné

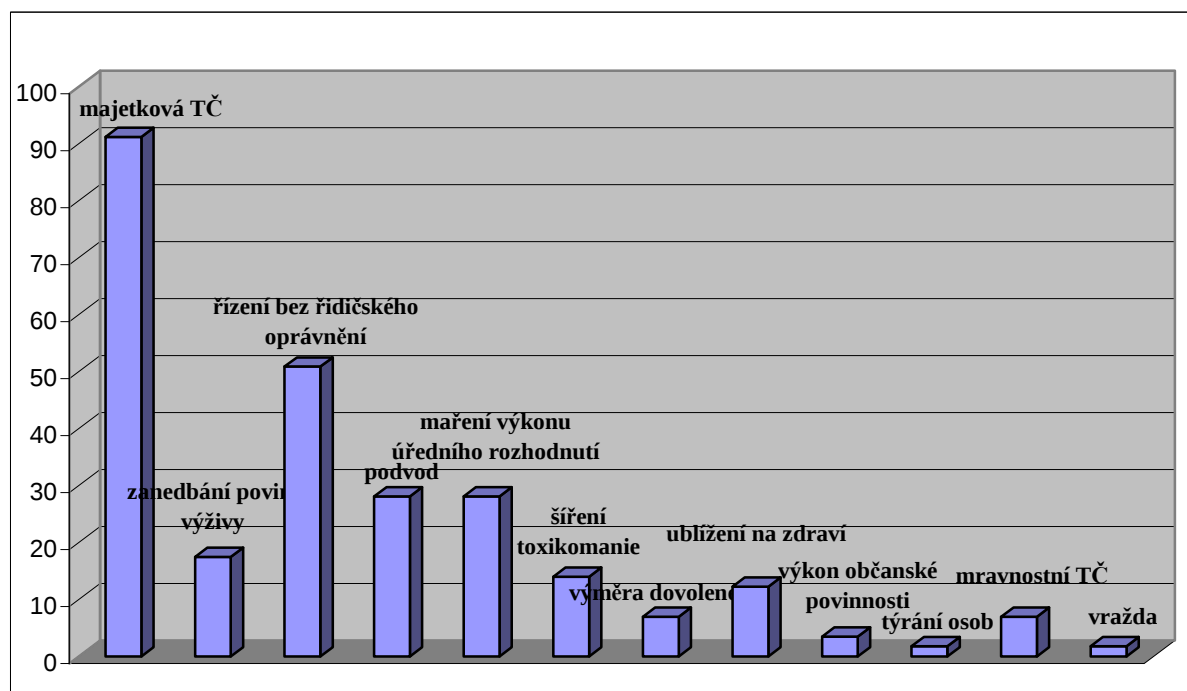
Nelze jednoznačně říci, že ten, který je prvopachatelem, již nebude nadále páchat TČ či bude. Podle zkušeností pracovníků PMS, klienti, kteří již něco zažili a mají několika stránkový rejstřík trestů, „dospějí“ a začnou vést řádný život a naopak ti, kteří jsou nyní prvopachateli, za rok už jimi být nemusí. Právě tak, jako se stává, že recidivisté už chtějí mít od trestních stíhání pokoj a chtějí žít řádným životem, stejně prvotrestaní za nedbalostní TČ mohou právě díky mírnému odsouzení situaci podcenit a očekávají stejně mírné řešení

v případě dalšího stíhání. Probační pracovníci pracují s lidmi a zde platí, co člověk, to jiný postoj, jiné motivace, jiná očekávání a jiné záměry do budoucna.

Podle jednoho z pracovníků PMS zde chybí prvopachatelé odsouzení za závažnou TČ, u kterých se domnívá, že je zatím největší procento úspěšnosti, ale kterých je u PMS evidován malý počet.

V následující otázce pracovníci PMS uvádí, který druh TČ jejich klienti páchají nejčastěji. V 91,2% se jedná o majetkovou činnost, 50,9% tvoří řízení bez řidičského oprávnění, často pod vlivem alkoholu nebo drog, 28,1% podvod a maření úředního rozhodnutí, 17,5% tvoří zanedbání povinné výživy, ve 14% se jedná o nedovolenou výrobu omamných a psychotropních látek a šíření toxikomanie, v 12,3% se jedná o ublížení na zdraví, 7% tvoří výměra dovolené a mravnostní TČ (nejčastěji znásilnění, pohlavní zneužívání), 3,5% výkon občanské povinnosti a u 1,8% z případů se jedná o týrání osob nebo o vraždu (viz. Obrázek 15).

Obrázek 15: Rozdělení podle výskytu určitého typu trestné činnosti (relativní četnost v %)

V otázce č.15 se dotazují na zkušenosti pracovníků PMS s klienty, kteří vykonávají trest OPP. Jejich zkušenosti jsou většinou různorodé. Pokud jsou dobré, je to díky tomu, že se jedná buď o prvopachatele, o studenty, kteří chtějí mít čistý trestní rejstřík, o osoby starší 40 let nebo o klienty, kteří jsou dostatečně motivováni k tomu, aby trest OPP odpracovali. Dále je podle respondenti uvádí, že je důležité, aby klientům byl uložen vhodný trest po předjednání soudu s PMS.

Pokud jsou zkušenosti pracovníků PMS špatné, často se jedná o nevhodně uložené tresty ukládané pachatelům opakovaně, ačkoliv v předchozím případě trest OPP neodpracovali a byl jim přeměněn v trest odnětí svobody, nebo se jednalo o klienty nespolehlivé, se špatnými pracovními návyky.

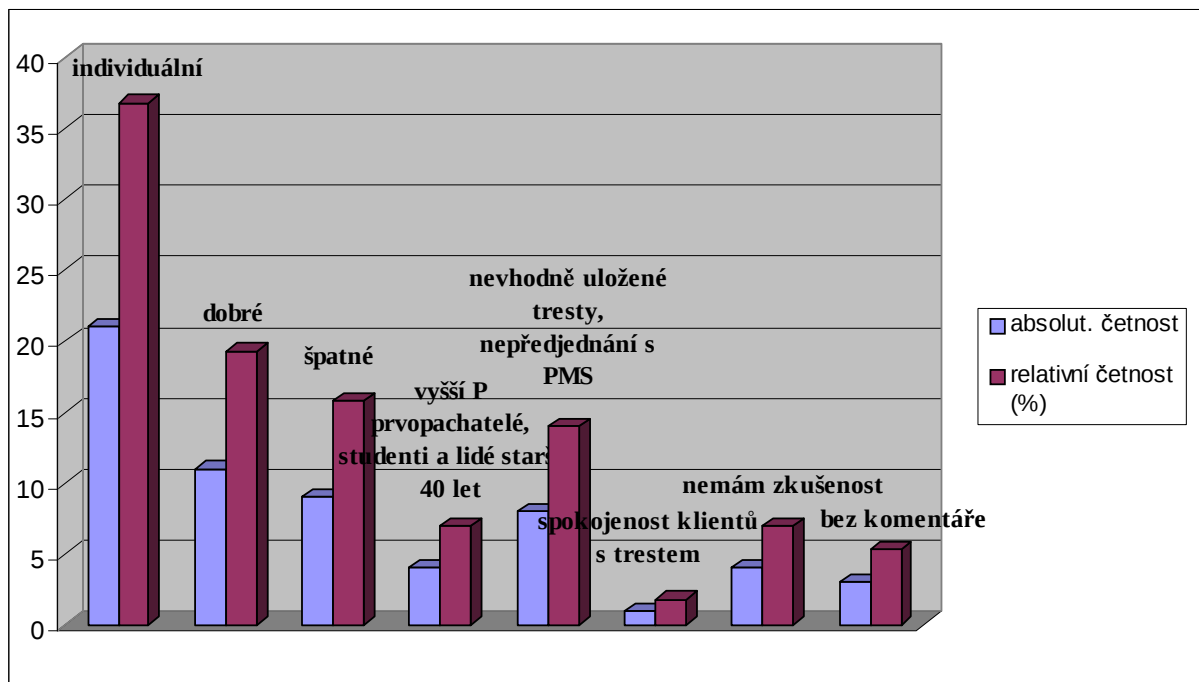
Pracovníky PMS nejvíce mrzí nepropracovanost systému OPP – poskytovatelé OPP mají velkou zodpovědnost (BOZP), nemůže jim být poskytnuta žádná záruka, že se klienti

budou dostavovat. V souvislosti s tím navrhuji, že by mohly existovat zvláštní státní organizace, kam by se mohly tresty OPP nařizovat.

V případě, že se nastaví jasná pravidla ve vztahu ke klientům, poskytovatelům i OČTŘ, institut OPP bude fungovat a bude přínosný.

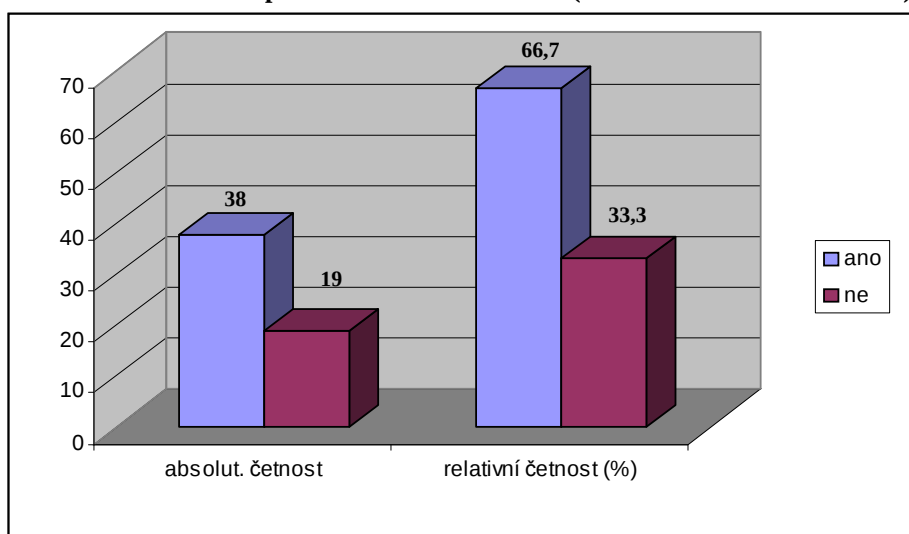
Někteří s pracovníků PMS mají s OPP minimální zkušenost nebo žádnou (viz. Obrázek 16).

Obrázek 16: Rozdělení podle zkušeností s klienty OPP (absolutní a relativní četnosti)

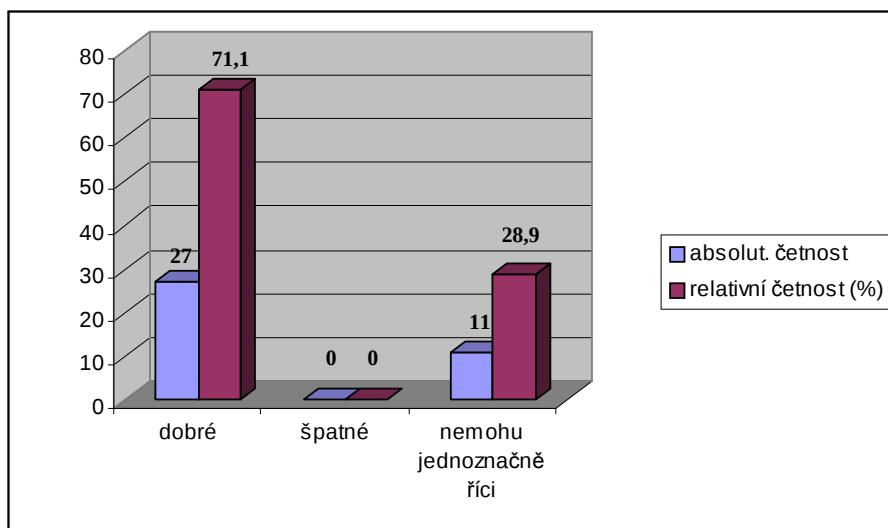
Následující tři otázky se týkají mediace. Zkušenosti s mediací má celkem 38 respondentů z celkového počtu 57 (viz. Obrázek 17).

Obrázek 17: Rozdělení podle zkušenosti s mediací (absolutní a relativní četnosti)

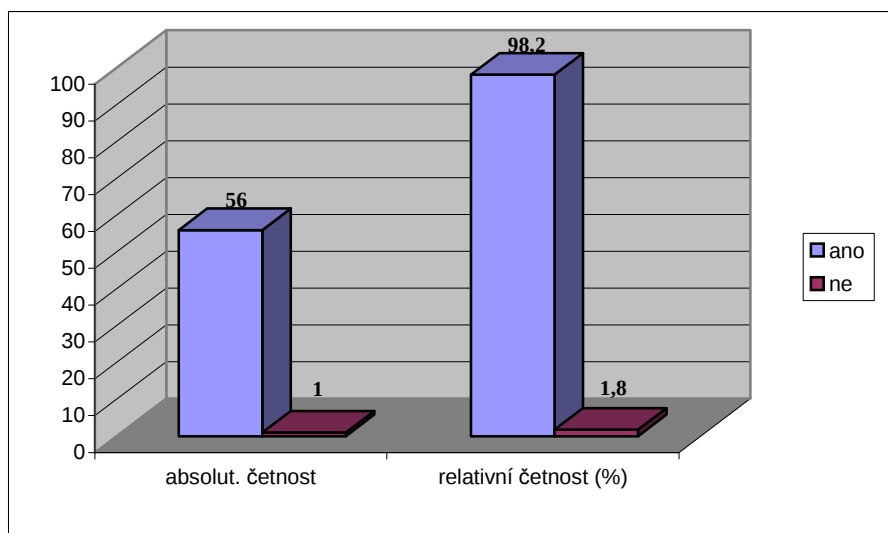
Dobré zkušenosti s mediací má 27 respondentů a jednoznačně to nemohlo říci 11 z nich. Špatnou zkušenost s mediací neuvedl nikdo (viz. Obrázek 18).

Obrázek 18: Rozdělení podle typu zkušenosti s mediací (absolutní a relativní četnosti)

Smysl v mediaci jak alternativní metodě řešení konfliktů vidí celkem 56 respondentů, 1 respondent smysl v mediaci nevidí (viz. Obrázek 19).

Obrázek 19: Rozdělení podle toho, zda pracovníci PMS vidí smysl v mediaci nebo ne (absolutní a relativní četnosti)

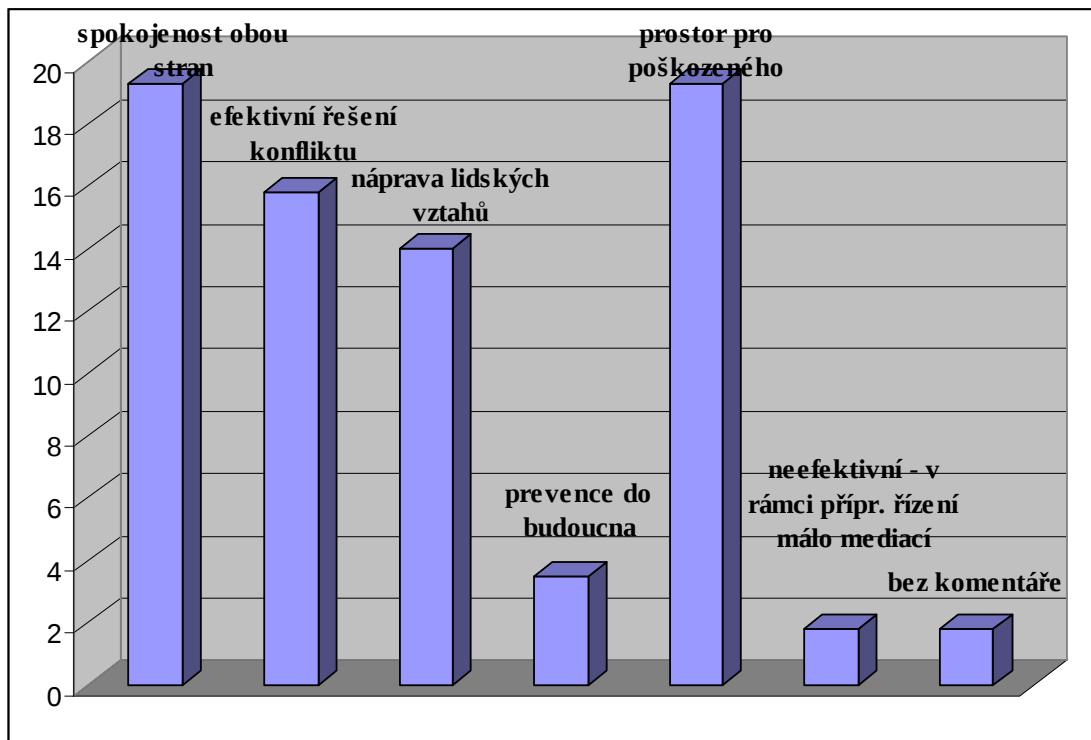

Mezi hlavní pozitiva respondenti uvádí možnost konfrontace obou stran (pachatel a poškozený), možnost vyjádřit se k činu tváří v tvář. Důležité je zapojení poškozeného do procesu mediace, který se zde může se dočkat satisfakce (náhrada škody, omluva, politování).

Role mediátora je však nelehká, jelikož je nutný citlivý přístup k oběma stranám. Pomoc poškozenému pochopit jednání obviněného a obviněnému na druhé straně ukázat následky svého jednání je velice podstatné. Mediací se podle některých respondentů dá předejít vzniku konfliktů do budoucna (viz. Případová studie mediace, str. 24). Při mediaci dochází k obnově vztahů narušených TČ.

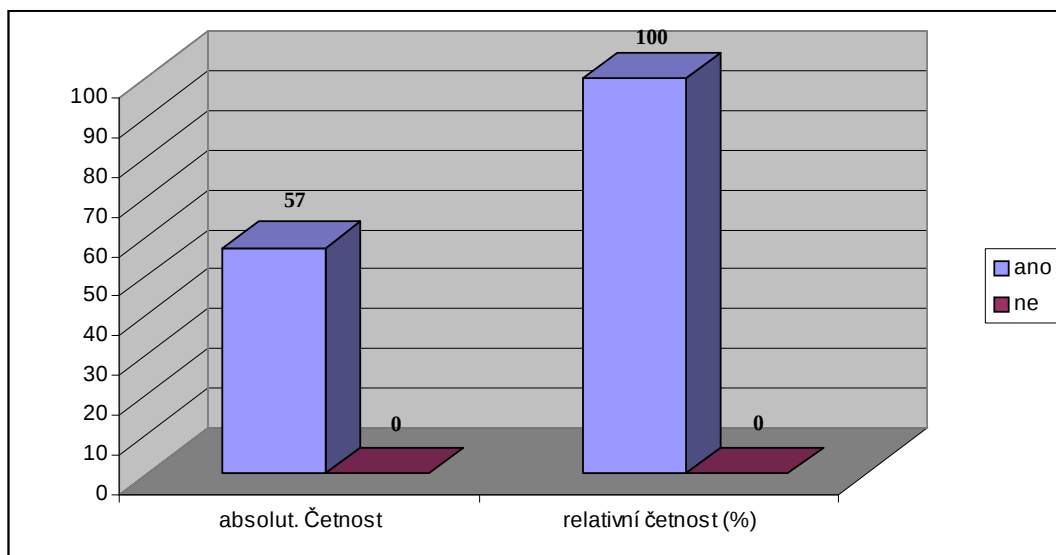
Mezi negativa respondenti řadí malý počet mediací v přípravném řízení, takže je jen minimum případů, na které je možno takto působit už v počátcích. Problémem je také např. to, že pachatelé i oběti nejsou zvyklí řešit problémy smírnou cestou, převládá touha po represí (viz. Obrázek 20).

Obrázek 20: Rozdělení podle důvodů smyslu mediaci (relativní četnost v %)

Z předchozí otázky pak vyplývá otázka následující: zda má smysl zapojení poškozeného do procesu odškodnění. Zde všichni respondenti jednoznačně souhlasili (viz. Obrázek 21).

Obrázek 21: Rozdělení podle toho, zda vidí pracovníci smysl v zapojení poškozeného do procesu odškodnění nebo ne (absolutní a relativní četnosti)

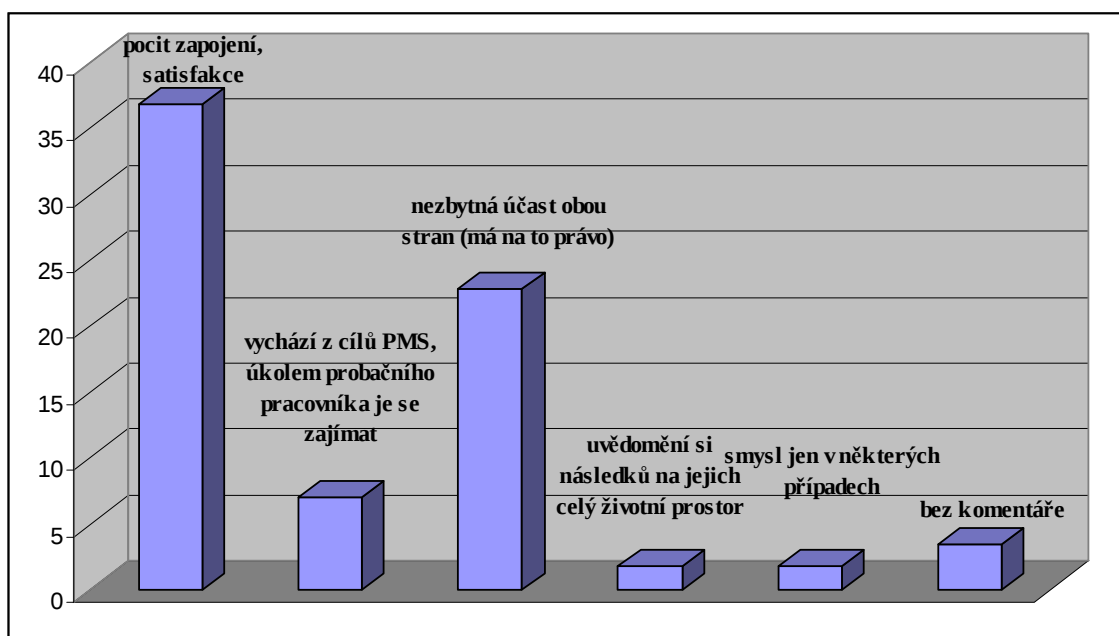

Podle respondentů důležitý je pocit zapojení a satisfakce poškozeného. Je úkolem probačního pracovníka zajímat se o obě strany konfliktu a je to také jeden z cílů PMS. Poškozený má právo být zapojen do procesu odškodnění, neměl by to být nadstandard, ale úplně běžná věc, je to právě on, kdo je nejvíce krácen na svých právech. Navíc o pachatele se stále někdo zajímá, oběti ale často nikdo nevysvětlí, jak se domoci svých práv. Ve většině případů se domůže pouze materiálního odškodnění, ale důležité je, aby mohl mluvit o své situaci s někým, kdo mu naslouchá a projeví zájem. Pro poškozeného to má značný pozitivní psychologický dopad.

Podle některých pracovníků PMS je toto nejúčinnější preventivní metoda předcházení dalších konfliktů – setkání oběti (poškozeného) s pachatelem.

V některých případech smysl zapojení poškozeného nemá a to hlavně tehdy, pokud se poškozený snaží přijít k „velkým penězům“ nebo se chce jen pomstít obviněnému (viz. Obrázek 22).

Obrázek 22: Rozdělení podle důvodů zapojení poškozeného do procesu odškodnění (relativní četnost v %)

V poslední otázce jsem nechala prostor, aby se mohli respondenti vyjádřit k jakékoliv otázce, nebo jen doplnit některé informace, na které jsem se v dotazníku neptala.

Respondenti uvedli toto: PMS by měla zintenzivnit a zkvalitnit systém dalšího vzdělávání dle potřeb pracovníků a jejich specializací. Vzdělání zaměřit na přímou práci s klientem z pohledu sociální práce - vzdělání o technikách práce přizpůsobených klientům z praxe a jejich inteligenční úrovni, dále motivační rozhovory s různými typy klientů, nácvik komunikačních technik či práce s poškozeným včetně náhrad škody.

Některým respondentům se nelíbilo „škatulkování“ v mém dotazníku a jako odůvodnění uváděli, že práce v PMS je „práce s lidmi, plná neočekávaného a překvapení“.

Vím, že některé otázky by si zasloužily více prostoru, ale vzhledem k tomu, že mají probační pracovníci dost své práce, snažila jsem se dotazník co nejvíce zjednodušit, aby pro ně nebyl tak časově náročný.

11.8 Závěry a výsledky šetření

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, zda se pracovníci PMS ČR ztotožňují s posláním a cíli této instituce.

Verifikace – falsifikace hypotéz

Hypotéza 1.: **Probační úředníci a asistenti mají dostatek času plně se věnovat svým klientům.** (této hypotéze se věnují otázky č. 6 a 7)

Podle vyjádření respondentů téměř polovina dotazovaných nemá dostatek času na své klienty (viz. Tabulka 6) z důvodů uvedených výše a viz. Tabulka 7.

Výsledky šetření svědčí o tom, že danou hypotézu nelze potvrdit, ani vyvrátit.

Hypotéza 2.: **Pravidelné docházení klienta na středisko PMS ČR má na něj kladný vliv.** (této hypotéze se věnují otázky č. 9, 10 a 11)

Podle vyjádření respondentů se více jak polovina z dotazovaných (59,7%) s tímto plně nebo částečně ztotožňuje. 14,1% z dotazovaných se s tímto tvrzením neztotožňuje a 26,4% respondentů uvádí, že je to věc individuální.

Necelým 93% respondentům se daří motivovat klienty ke spolupráci, 7% z respondentů se to spíše nedaří (viz. Tabulka 11).

V otázce č.11 uvádí respondenti konkrétní způsoby, metody a techniky, kterými se jim daří motivovat klienty (viz. Tabulka 12).

Tato tvrzení přispívají k platnosti dané hypotézy.

Hypotéza 3.: **U prvopachatelů a pachatelů s méně závažnou trestnou činností je větší pravděpodobnost, že v budoucnu nebudou páchat další trestnou činnost.** (této hypotéze se věnují otázky č.12, 13, 14, 15)

Z výsledků šetření vyplývá, že největší šance mají prvopachatelé odsouzení za nedbalostní TČ, prvopachatelé s méně závažnou TČ a prvopachatelé odsouzení za závažnou TČ. U opakovaně odsouzených s méně závažnou TČ jsou šance daleko menší (viz. Tabulka 13).

Nejvíce klientů PMS tvoří klienti odsouzení za majetkovou TČ, za řízení vozidla bez řidičského oprávnění (často pod vlivem alkoholu či drog), za podvody a maření výkonu úředního výkonu a neplatiči výživného (viz. Tabulka 15).

Zkušenosti pracovníků PMS s klienty vykonávajícími trest OPP naleznete v Tabulce 16.

Výsledky šetření svědčí o tom, že danou hypotézu nelze potvrdit, ani vyvrátit.

Hypotéza 4.: **Mediace je účinnou formou alternativního způsobu řešení konfliktů.** (této hypotéze se věnují otázky č. 16, 17, 18, 19)

Dvě třetiny respondentů mají s mediací nějakou zkušenost, jedna třetina žádnou zkušenost nemá (viz. Tabulka 17).

Ze dvou třetin respondentů 66,7% z nich má s mediací dobrou zkušenost, 28,9% respondentů to nemůže jednoznačně tvrdit (viz. Tabulka 18).

Smysl v mediaci vidí přibližně 98% dotázaných, 2% respondentů v ní smysl nevidí (viz. Tabulka 19).

Svá zdůvodnění uvádí respondenti v otázce č.19 (viz. Tabulka 20).

Tato tvrzení přispívají k platnosti dané hypotézy.

Hypotéza 5.: **Zapojení poškozeného do „procesu“ odškodnění vede k obnovení jeho důvěry a pocitu bezpečí.** (této hypotéze se věnovaly otázky č. 20 a 21)

Zde se všichni respondenti shodli, že zapojení poškozeného do procesu odškodnění má smysl (viz. Tabulka 21). Je to jeho právo a povinností pracovníků PMS je zajímat se o obě strany konfliktu.

Podrobnější zdůvodnění je uvedeno v otázce č.21 a v Tabulce 22.

Tato tvrzení přispívají k platnosti dané hypotézy.

Otázka č.8: **Myslíte si, že se Vám daří udržovat profesionální přístup ke svým klientům?**

Více jak polovina respondentů se domnívá, že si udržuje profesionální přístup ke svým klientům, zbývající respondenti uvádí možnost spíše ano.

Tato tvrzení svědčí o profesionalitě pracovníků PMS ČR.

Platnost tvrzení se mi potvrdila u tří z pěti hypotéz, z čehož vyplývá, že pracovníci PMS ČR se ztotožňují s jejím posláním a cíli.

11. Závěr

Probační a mediační služba je specializovaná sociální služba, která působí v rámci Ministerstva spravedlnosti České republiky. Probační asistenti a probační úředníci se zaměřují na práci s pachateli a oběťmi trestných činů.

Předkládaná práce se zaměřuje na postoje probačních pracovníků k poslání a cílům této instituce. Vysvětluje pojmy probace a mediace, zabývá se historií a filosofickými východisky PMS. Významnou úlohu v procesu vzniku a vývoje této instituce sehrála sociální práce a pomáhající profese.

Dále shrnuje poslání, cíle, zásady a principy činnosti Probační a mediační služby. Podle odpovědí respondentů je důležitý pocit zapojení a satisfakce poškozeného. Je úkolem probačního pracovníka zajímat se o obě strany konfliktu a je to také jeden z cílů PMS. Podle některých pracovníků PMS je toto nejúčinnější preventivní metoda předcházení dalších konfliktů – setkání oběti (poškozeného) s pachatelem.

Práce dále popisuje hlavní nástroje, které využívají pracovníci PMS. Při probaci a mediaci pracovníci PMS využívají hlavně individuální metody práce s klientem. Úředník a asistent PMS využívá dvou základních nástrojů – aktivní a pasivní nástroje. Kritériem je povaha těchto nástrojů a míra zapojení klienta do procesu při jejich uplatňování. Podle výsledků dotazníkového šetření využívají pracovníci PMS hlavně tyto nástroje: rozhovor, motivační techniky a techniky komunikace.

V dalších kapitolách práce podrobněji vysvětluje význam probace, obecně prospěšných prací, parole a mediace. Podle výsledků výzkumu jsou zkušenosti respondentů s trestem OPP různorodé. Pracovníky PMS nejvíce mrzí nepropracovanost systému OPP. V případě, že se nastaví jasná pravidla ve vztahu ke klientům, poskytovatelům i OČTŘ, institut OPP bude fungovat a bude přínosný.

Cílem mediace z pohledu klientů je řešení samotného konfliktu, které se může postupně měnit. Cílem mediace je uspokojení zájmů a potřeb klientů. Jedním z důležitých prvků mediace je dobrovolnost. Mezi hlavní pozitiva respondenti uvádí možnost konfrontace obou stran (pachatel a poškozený), možnost vyjádřit se k činu tváří v tvář. Důležité je zapojení poškozeného do procesu mediace, který se zde může se dočkat satisfakce (náhrada škody, omluva, politování). Mediací se podle některých respondentů dá předejít vzniku konfliktů do budoucna. Při mediaci dochází k obnově vztahů narušených TČ. Mezi negativa respondenti řadí malý počet mediací v přípravném řízení.

Samostatnou kapitolu tvoří mladiství a děti ml. 15 let jako specifická oblast činnosti PMS ČR. Z analýzy statistik PMS ČR vyplývá, že ve srovnání s celkovým počtem nově evidovaných případů v roce 2005 počet nově evidovaných případů v roce 2008 představuje nárůst o 331 případů (8,1%).

Celá práce je opřena o analýzu statistických dat PMS ČR za rok 2002 a 2008 a dotazníkové šetření. Z výsledku analýzy vyplývá, že celkový počet případů PMS klesl o 13%, z toho největší pokles zaznamenal Jihočeský kraj (o 9,9%), zato nejvyšší přírůstek zaznamenal kraj Středočeský (o 6,7%). V rámci agendy dospělých u případů týkajících se OPP počet klesl o 3,4%, u Probace a Parole klesl o 4,4%. Naopak tomu je u agendy mladistvých a dětí ml. 15 let, kde počet případů stoupl o 8,1%.

Dotazníkové šetření je určené pracovníkům všech středisek PMS a zaměřuje se na jejich spokojenost s pracovní agendou, na jejich názory ohledně alternativních trestů a způsobů řešení konfliktu (obecně prospěšné práce, mediace) a smyslu zapojení poškozeného do procesu odškodnění a další.

Výsledky šetření potvrdily platnost tří z pěti hypotéz, z čehož vyplývá, že pracovníci PMS ČR se ztotožňují s jejím posláním a cíli.

12. Seznam použité literatury

1. DISMAN M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0139-7
2. DOUBRAVOVÁ D., OUŘEDNÍČKOVÁ L., ŠTERN P., URBAN L. A KOL. *Příručka pro probaci a mediaci*. SPJ – Sdružení pro probaci a mediaci: Praha, 2002. ISBN 80-902998-0-6
3. HOLÁ L. *Mediace, Způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha: Grada Publishing, 2003, 1. vydání. ISBN 80-247-0467-6
4. KYNCLOVÁ Z. A KOL. *Co je dobré vědět nejen o mediaci a probaci*. Praha: LexisNexis s.r.o., 2007, 1. vydání. ISBN 978-80-86920-26-9
5. MATOUŠEK O., KROFTOVÁ A., OUŘEDNÍČKOVÁ L. A KOL. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X
6. PETRUSEK M. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, 1. vydání, 1. svazek (A/O). ISBN 80-7184-164-1
7. PETRUSEK M. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, 1. vydání, 2. svazek (P/Ž). ISBN 80-7184-310-5
8. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA [Česká republika]. *Statistika PMS ČR 2002 – komentář*. [online; rok zpracování 2002]. Dostupné z WWW: http://www.pmscr.cz/download/0102_1202_Statistika_PMS_CR_komentar.pdf
9. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA [Česká republika]. *Statistika PMS ČR 2008 – komentář*. [online; rok zpracování 2008]. Dostupné z WWW: http://www.pmscr.cz/download/010108_311208_Komentar_ke_statistickemu_vyhodn_oceni_PMS_CR-1.doc
10. ŠANDEROVÁ J., MILTOVÁ A. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005, 1. vydání. ISBN 80-86429-40-7
11. TALANDOVÁ J. 1999. „Mediace nabízí řešení.“ *Sociální práce* 3: 22 – 24
12. ÚLEHLA I. *Umění pomáhat*. Praha: Slon, 1999, 2. vydání. ISBN 80-85850-69-9
13. VĚTROVEC VL., NEDOROST L., SOVÁK Z. a ADAMCOVÁ Z. *Zákon o mediaci a probaci – komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-32-7

Použité zákony:

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

13. Přílohy

13.1 Maketa dotazníku

Dotazník na téma: **Poslání a cíle PMS ČR z pohledu jejich zaměstnanců**

Dobrý den, jmenuji se [Michaela Zahradková](#) a jsem studentkou 3. ročníku [Univerzity Pardubice](#), Fakulty filozofické, oboru [Sociologie](#). Provádím výzkum v rámci mé bakalářské práce na téma: Poslání a cíle PMS ČR z pohledu jejich zaměstnanců.

Dotazník je zcela anonymní, sloužit bude výhradně za účelem výzkumu mé bakalářské práce. Předem děkuji za vyplnění tohoto dotazníku a omlouvám se za čas, který jsem Vám tímto dotazníkem ukrátila.

Otázky

1. Pohlaví			
☐	Muž		
☐	Žena		
2. Kraj, ve kterém působíte?			
☐	Středočeský kraj	☐ Liberecký kraj	☐ Jihomoravský kraj
☐	Jihočeský kraj	☐ Olomoucký kraj	☐ Zlínský kraj
☐	Karlovarský kraj	☐ Královéhradecký kraj	☐ Moravskoslezský kraj
☐	Ústecký kraj	☐ Pardubický kraj	
☐	Plzeňský kraj	☐ Kraj Vysočina	
3. Jak dlouho u PMS ČR pracujete?			
☐	max. 3 měsíce	☐	2 až 3 roky
☐	3 měsíce až 1 rok	☐	více jak 3 roky
☐	1 rok až 2 roky		
4. Jaká je Vaše specializace? (volná odpověď)			
5. Jak jste spokojen/a se svou prací, co se týče Vaší pracovní agentury?			
☐	velmi	☐	spíše

	spokojen/á	nespokojen/á
☐	spíše spokojen/á	☐ velmi nespokojen/á
☐	jiné	

6. Máte podle svého mínění dostatek času věnovat se plně svým klientům?

☐ ano	☐ spíše ne
☐ spíše ano	☐ ne

7. Pokud ne (nebo spíše ne), jaké byste navrhoval/a řešení? (volná odpověď)

8. Myslíte si, že se Vám daří udržovat profesionální přístup ke svým klientům?

☐ ano	☐ spíše ne
☐ spíše ano	☐ ne

9. Platí podle Vás, že pravidelné docházení na středisko PMS ČR působí kladně na klienta PMS ve smyslu vedení řádného života?

☐ ano	☐ spíše ne
☐ spíše ano	☐ ne
☐	jiné

10. Daří se Vám motivovat klienty ke spolupráci?

☐ ano	☐ spíše ne
☐ spíše ano	☐ ne

11. Pokud ano, jakým způsobem a pokud ne, proč si myslíte, že se to nedaří? (volná odpověď)

12. U kterých Vašich klientů je větší pravděpodobnost, že nebudou v budoucnu páchat další trestnou činnost?

☐ prvopachatelé s méně závažnou trestnou činností

- ☐ prvopachatelé odsouzení za nedbalostní trestný čin
- ☐ opakovaně odsouzení s méně závažnou trestnou činností
- ☐ opakovaně odsouzení se závažnou trestnou činností
- ☐ recidivisté
- ☐ jiné

13. Jaký je podle Vás důvod? (volná odpověď)

14. Který druh trestné činnosti se u Vašich klientů nejvíce vyskytuje? (volná odpověď)

15. Jaké máte zkušenosti s klienty, kteří vykonávají trest obecně prospěšných prací?(volná odpověď)

16. Máte nějaké zkušenosti s mediací?

- ☐ ano ☐ ne

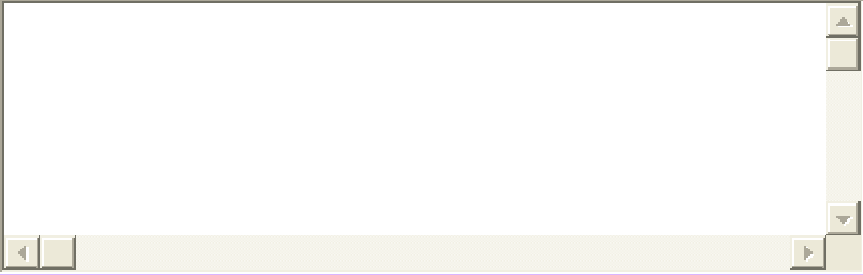
17. Pokud ano, jaké jsou Vaše zkušenosti?

- ☐ dobré ☐ špatné ☐ nemohu jednoznačně říci

18. Vidíte smysl v mediaci jako alternativní metodě řešení konfliktů?

- ☐ ano ☐ ne

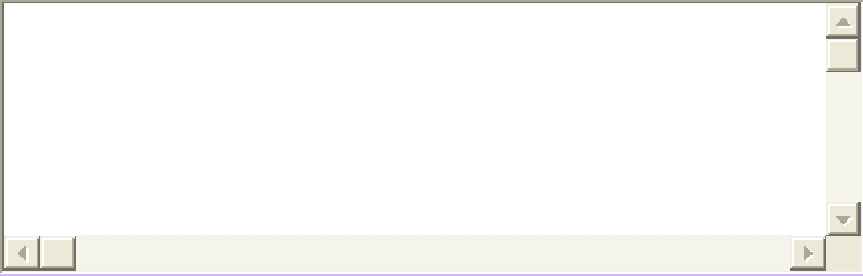
19. Pokud můžete, upřesněte prosím svou odpověď (volná odpověď)

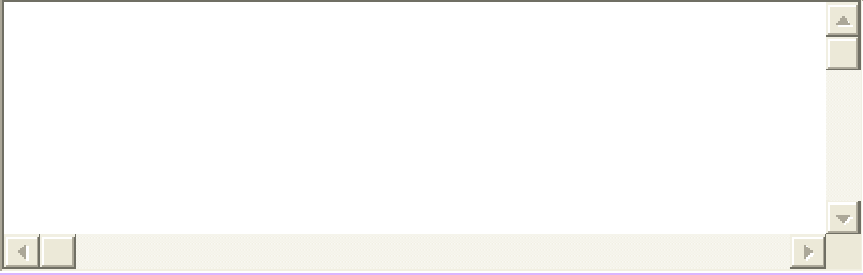
20. Má podle Vás smysl zapojení poškozeného do procesu odškodnění?

☐ ano ☐ ne

21. Pokud můžete, upřesněte prosím svou odpověď (volná odpověď)

22. Pokud jsem nevyčerpala všechny možnosti, zde můžete doplnit cokoliv k čemukoliv:

Mnohokrát děkuji za vyplnění dotazníku a přeji Vám hezký zbytek dne.

S pozdravem

Michaela Zahrádková
studentka 3. ročníku oboru Sociologie

13.2 Tabulky a grafy

Tabulka 1: Rozdělení podle pohlaví (absolutní a relativní četnosti)

	absolut.četnost	relativní četnost (%)
muž	14	24,6
žena	43	75,4
celkem	57	100

Tabulka 2: Rozdělení podle krajů (relativní četnosti v %)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
Středočeský	10	17,5
Jihočeský	3	5,3
Karlovarský	6	10,5
Ústecký	5	8,8
Plzeňský	1	1,8
Liberecký	4	7
Olomoucký	4	7
Královehradecký	2	3,5
Pardubický	2	3,5
Vysočina	3	5,3
Jihomoravský	8	14
Zlínský	3	5,3
Moravskoslezský	6	10,5
celkem	57	100

Tabulka 3: Rozdělení podle délky pracovního poměru (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
max. 3 měsíce	1	1,8
3 měsíce až 1 rok	9	15,8
1 až 2 roky	6	10,5
2 až 3 roky	13	22,8
3 roky a více	28	49,1
celkem	57	100

Tabulka 4: Rozdělení podle specializace (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
probace	4	7
dohledy	2	3,5
dohledy + mladiství	1	1,8
mediace	1	1,8
mediace + mladiství	1	1,8
probace + mediace	1	1,8
OPP	15	26,3
OPP + dohledy	8	14
OPP + mladiství	3	5,3
děti a mladiství	9	15,8
přípravné řízení	3	5,3
příp. řízení + dohledy	1	1,8
příp. řízení + OPP	2	3,5
parole	2	3,5
bez specializace	6	10,5
regionální vedoucí jihomoravského soudního kraje	1	1,8
celkem	57	100

Tabulka 5: Rozdělení podle spokojenosti s pracovní agendou (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
velmi spokojená	23	40,3
spíše spokojená	29	50,9
jiné	1	1,8
spíše nespokojená	4	7
velmi nespokojená	0	0
celkem	57	100

Tabulka 6: Rozdělení podle možnosti času na klienty (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
ano	6	10,5
spíše ano	24	42,1
spíše ne	17	29,8
ne	10	17,5
celkem	57	100

Tabulka 7: Rozdělení podle způsobů řešení (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
dobré řešení specializace pracovníků X málo pracovníků	1	3,7
personální posílení PMS (z cca 400 na 1200 - aby na 1 pracovníka max. 80-100 případů)	22	81,5
krátká otevírací doba	1	3,7
více vozů	1	3,7
zjednodušení agendy především k posílení kontrolní činnosti	4	14,8
odstranit byrokratický šimel táhnoucí se napříč celou PMS	1	3,7
rovnoměrnější rozdělování spisů v rámci oddělení	1	3,7
smysluplné využívání alternativ soudem	1	3,7
uvést standardy pro práci s klientem - kolik času reálně potřebuje pracovník pro určitý pracovní úkon - aby bylo měřitelné, jestli je schopen svěřenou agendu spravovat v náležité kvalitě či nikoli	1	3,7
celkem	27	100

Tabulka 8: Rozdělení podle míry profesionálního přístupu (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
ano	32	56,1
spíše ano	25	43,9
spíše ne	0	0
ne	0	0
celkem	57	100

Tabulka 9: Rozdělení podle názorů na pravidelné docházení do PMS (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
ano	6	10,5
spíše ano	26	45,6
jiné	18	31,6
spíše ne	7	12,3
ne	0	0
celkem	57	100

Tabulka 10: Rozdělení podle odpovědí na možnost JINÉ (absolutní a relativní četnosti)

	absolut.četnost	relativní četnost (%)
je to individuální	9	50
jak u koho, často ne	1	5,6
u toho kdo potřebuje vedení, sám je bezradný	1	5,6
hlavním významem dohledu je kontrola a př	1	5,6
důležitý je zájem klienta	3	16,7
záleží na klientovi a jeho motivaci	1	5,6
doufá, že ano	1	5,6
odpověď spíše ano platí pro motivované klienty	1	5,6
celkem	18	100

Tabulka 11: Rozdělení podle míry motivace (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
ano	2	3,5
spíše ano	51	89,5
spíše ne	4	7
ne	0	0
celkem	57	100

Tabulka12: Rozdělení podle způsobů motivace (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
individuální přístup	14	24,6
vysvětlení výhod a nevýhod uloženého trestu	16	28,1
pomoc, kontrola, vzájemná komunikace, důvěra	11	19,3
používání motivačních technik	8	14
profesionální přístup, vytyčení reálných cílů, zadávání úkolů, rozhovory, techniky komunikace	10	17,5
mladiství - přijetí zodpovědnosti, důležitá spolupráce s rodiči	2	3,5
pomalé reakce soudu, chybějící jasné a rychlé zpětné vazby	2	3,5
dobrá spolupráce s OČTR	1	1,8
negativní celospolečenská situace, rodiče nevychovávali své děti	2	3,5
osobní šarm	1	1,8
celkem	57	100

Tabulka13: Rozdělení podle typu pachatele (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
prvopachatelé s méně závažnou TČ	32	56,1
prvopachatelé odsouzení za nedbalostní TČ	47	82,5
opakovaně odsouzení s méně závažnou TČ	3	5,3
opakovaně odsouzení se závažnou TČ	3	5,3
recidivisté	1	1,8
jiné	13	22,8
celkem	57	100

Tabulka 14: Rozdělení podle odpovědi na možnost JINÉ (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
nelze specifikovat	6	42,9
prvopachatelé odsouzení za závažný TČ	2	14,3
mladiství	2	14,3
prvopachatelé, kteří svého činu litují	1	7,1
po 1. propuštění z VTOS	1	7,1
dobré rodinné zázemí, příjem, bydlení	1	7,1
celkem	13	92,8

Tabulka 15: Rozdělení podle výskytu určitého typu trestné činnosti (relativní četnost %)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
majetková TČ	52	91,2
zanedbání povinné výživy dítěte	10	17,5
řízení bez řidičského oprávnění	29	50,9
podvod	16	28,1
maření výkonu úředního rozhodnutí	16	28,1
šíření toxikomanie, nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek	8	14
výměra dovolené	4	7
ublížení na zdraví	7	12,3
výkon občanské povinnosti	2	3,5
týrání osob	1	1,8
mravnostní TČ	4	7
vražda	1	1,8
celkem	57	100

Tabulka 16: Rozdělení podle zkušeností s klienty OPP (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
individuální	21	36,8
dobré	11	19,3
špatné	9	15,8
vyšší P prvopachatelé, studenti a lidé starší 40 let	4	7
nevhodně uložené tresty, nepředjednání s PMS	8	14
spokojenost klientů s trestem	1	1,8
nemám zkušenost	4	7
bez komentáře	3	5,3
celkem	57	100

Tabulka 17: Rozdělení podle zkušenosti s mediací (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
ano	38	66,7
ne	19	33,3
celkem	57	100

Tabulka 18: Rozdělení podle typu zkušenosti s mediací (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
dobré	27	71,1
špatné	0	0
nemohu jednoznačně říci	11	28,9
celkem	38	100

Tabulka 19: Rozdělení podle toho, zda pracovníci PMS vidí smysl v mediaci nebo ne (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
ano	56	98,2
ne	1	1,8
celkem	57	100

Tabulka 20: Rozdělení podle důvodů smyslu mediace (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
spokojenost obou stran	11	19,3
efektivní řešení konfliktu	9	15,8
náprava lidských vztahů	8	14
prevence do budoucna	2	3,5
prostor pro poškozeného	11	19,3
neefektivní - v rámci přípr. řízení málo mediací	1	1,8
bez komentáře	1	1,8
celkem	57	100

Tabulka 21: Rozdělení podle toho, zda vidí pracovníci smysl v zapojení poškozeného do procesu odškodnění nebo ne (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
ano	57	100
ne	0	0
celkem	57	100

Tabulka 22: Rozdělení podle důvodů zapojení poškozeného do procesu odškodnění (absolutní a relativní četnosti)

	absolut. četnost	relativní četnost (%)
pocit zapojení, satisfakce	21	36,8
vychází z cílů PMS, úkolem probačního pracovníka je zajímat se	4	7
nezbytná účast obou stran (má na to právo)	13	22,8
uvědomění si následků na jejich celý životní prostor	1	1,8
smysl jen v některých případech	1	1,8
bez komentáře	2	3,5
celkem	57	100